

Cyngor Bro Morgannwg
**Cynllun Corfforaethol
Drafft**
2025–2030

Cynnwys

Adran 1 - Rhagair	3
Adran 2 - Cyflawni ar gyfer ein Cymunedau.....	5
Cyngor Bro Morgannwg — ffeithiau a ffigurau allweddol.....	5
The Vale of Glamorgan – it’s People and Places	7
Key Achievements 2020-25	7
Adran 3 - Cynllun ar gyfer y Dyfodol	11
Datblygu Cynllun newydd.....	11
Gwrando ar ein Preswylwyr	11
Tlodi	13
Argyfyngau Hinsawdd a Natur.....	14
Anghydraddoldeb	14
Newid sut rydym yn Gweithio	16
Adran 4 - Gweithio Gyda'n Gilydd ar gyfer Dyfodol Disglair.....	11
Ein Hymrwymiad i'r rhai sy'n gweithio gyda ni.....	21
Adran 5 – Ein Amcanion Llesiant.....	23
Amcan Llesiant 1 - Creu Lleoedd Gwych i Fyw, Gweithio ac Ymweld â nhw.....	24
Amcan Llesiant 2 - Parchu a Dathlu'r Amgylchedd	26
Amcan Llesiant 3 - Rhoi Cychwyn Da i Bawb mewn Bywyd	29
Amcan Llesiant 4 - Cefnogi a Diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom	31
Amcan Llesiant 5 - Bod y Cyngor Gorau y Gallwn fod.....	33
Adran 6 – Gweithredu i Atal a Threchgu Tlodi.....	36
Adran 7 – Cyflawni Ein Hamcanion a Monitro Cynnydd.....	36
Atodiad A – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	40
Atodiad B – Geirfa	43

Adran 1 - Rhagair

Mae'r Cynllun Corfforaethol 2025-30 drafft hwn yn cynrychioli pennod newydd a chyffrous i'r Cyngor.

Rydym wedi nodi rhaglen waith uchelgeisiol i gyflawni ein gweledigaeth o Gym **unedau Cryf gyda Dyfodol Disgl** air ac i gyflawni ein hamcanion newydd:

- Creu llefydd gwych i fyw, gweithio ac ymweld â nhw
- Parchu a dathlu'r amgylchedd
- Rhoi dechrau da i bawb mewn bywyd
- Cefnogi a diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom
- Bod y Cyngor gorau y gallwn fod

Rydym yn falch o'r hyn a gyflawnwyd drwy gyflawni'r Cynllun Corfforaethol 2020-25 ac rydym yn hyderus y bydd yr ymrwymadau a nodir yn y cynllun drafft hwn yn cyflawni ar gyfer Bro Morgannwg. Mae'r Cyngor wedi cychwyn ar raglen o drawsnewid a thrwy ail-lunio sut rydym yn gweithio byddwn yn gryfach ac yn fwy abl i ymateb i'r heriau sylweddol sy'n wynebu ein cymunedau a'r sefydliad.

Wrth ddatblygu'r Cynllun Corfforaethol newydd hwn rydym wedi gwrando ar yr hyn y mae ein trigolion wedi'i ddweud wrthym, rydym wedi ystyried ein perfformiad a lle rydyn ni'n gwybod bod angen gwelliannau. Rydym hefyd wedi manteisio ar y cyfle i fyfyrrio ar sut mae angen i'r Cyngor newid.

Mae'r Cyngor yn parhau i wynebu nifer o heriau sylweddol. Cafodd ymrwymadau yn y Cynllun Corfforaethol blaenorol eu cyflawni er gwaethaf effaith pandemig Covid-19, mwy o wrthdaro byd-eang a heriau ariannol parhaus. Fel sefydliad mae'n rhaid i ni edrych ymlaen a chynllunio ar gyfer y dyfodol tra'n sicrhau ein bod yn dal i ddiwallu anghenion y presennol. Mae angen i ni ddeall ein heffaith ar yr amgylchedd a sut rydym yn cydbwysu gwahanol anghenion ein cymunedau. Rhaid inni ystyried anghenion hirdymor yr ardal tra'n ymateb hefyd i heriau mwy uniongyrchol heddiw. Rhaid i ni feddwl am yr hyn fydd yn bwysig i'r genhedlaeth nesaf a thu hwnt.

Wrth gyflawni'r Cynllun hwn byddwn mewn gwell sefyllfa i ddiwallu anghenion uniongyrchol a hirdymor yr ardal a'n cymunedau. Yn y Cynllun hwn rydym wedi nodi pwysigrwydd ymgysylltu â'n trigolion a'u cynnwys a gwrando ar bryderon a syniadau pobl o bob oed. Mae'r ymrwymadau yn y Cynllun hwn mewn ymateb i lawer o'r materion a godwyd drwy ymgysylltu ac ymgynghori â'n trigolion. Rydym yn gwrando.

Wrth gyflawni ein Cynllun Corfforaethol byddwn yn cryfhau'r cysylltiadau rhwng pobl a lleoedd gan sicrhau bod anghenion a dyheadau pobl yn rhan annatod o bopeth a wnawn. Mae hyn wedi'i gynnwys yn ein Cynllun gyda phwyslais ar y pwysigrwydd sydd gan greu lleoedd ar draws holl weithgareddau'r Cyngor. Bydd mwy o bwyslais ar gyfranogiad

cymunedol a chydweithio wrth i ni weithio gyda'n gilydd i ddatblygu lleoedd nodedig a bywiog, gwella gwasanaethau, grymuso ein cymunedau a chefnogi ysgolion sy'n canolbwyntio mwy ar y gymuned.

Wrth gyflawni ein holl amcanion byddwn yn cymryd camau i atal a mynd i'r afael â thlodi ac i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau. Byddwn yn adeiladu ar y gwaith da sydd eisoes ar waith, sy'n cynnwys cyngor a chymorth cyflogaeth, cyngor tai ac arian, ansicrwydd bwyd ac amrywiaeth o brosiectau cymunedol, llawer yn cynnwys ein hysgolion. Byddwn yn ymdrechu i sicrhau bod pobl yn gwybod sut a ble i gael cymorth ac nad oes unrhyw un yn mynd yn llwglyd neu heb gysgod. Mae'r Fro yn Sir Noddfa ac i mi mae hynny'n golygu bod yn fan cysegr i bawb — trigolion hen amser a newydd, hen ac ifanc. Rydym yn Gyngor sydd yma ar gyfer pawb a phob cymuned.

Ein haddewid i chi yw y bydd pob rhan o'r Cyngor yn gweithio fel tîm i gyflawni'r ymrwymïadau yn y Cynllun hwn ac i wneud pawb yn falch o'r bobl a'r lleoedd sy'n galon iawn Bro Morgannwg.

Cynghorydd Lis Burnett — Arweinydd, Cyngor Bro Morgannwg

Rob Thomas — Prif Weithredwr, Cyngor Bro Morgannwg

Adran 2 - Cyflawni ar gyfer ein Cymunedau

Mae'r Cynllun hwn yn nodi pum Amcan newydd ar gyfer y Cyngor a sut y cânt eu cyflawni. Mae'r ymrwymadau a gynhwysir yn disgrifio sut y byddwn yn gweithio i gyflawni ein gweledigaeth ar gyfer Bro Morgannwg a diwallu anghenion ein cymunedau lleol.

Yn yr adran hon rydym yn rhoi mwy o wybodaeth am y Cyngor a Bro Morgannwg a hefyd yn manylu ar rai o'r cyflawniadau wrth gyflawni ein Cynllun Corfforaethol 2020-25.

Cyngor Bro Morgannwg — ffeithiau a ffigurau allweddol

Mae'r Cyngor yn sefydliad cymhleth sy'n darparu ystod amrywiol o wasanaethau a gyda llawer o gyfrifoldebau statudol. Isod ceir rhai ffeithiau allweddol am y Cyngor. Mae mwy o wybodaeth am sut rydym yn gweithio, ein perfformiad a'n holl wasanaethau ar gael ar [wefan y Cyngor](#).

- 54 Cynghorwyr yn cynrychioli 134,733 o drigolion ar draws 24 ward
- Mae 8 aelod cabinet gan gynnwys Arweinydd y Cyngor
- Mae 5,324 o staff yn gweithio ar draws ein holl wasanaethau gan gynnwys yn ein hysgolion
- Mae ein gweithlu amrywiol yn cynnwys athrawon, gweithwyr cymdeithasol, cynllunwyr brys, peirianwyr, llyfrgellwyr, glanhawyr, cyfrifwyr a llawer o rolau hanfodol eraill
- Mae gennym 53 o ysgolion gan gynnwys 7 Ysgol Cyfrwng Cymraeg ac 1 ysgol arbennig.
- Cyfanswm o 23,071 o ddisgyblion sy'n mynychu ein hysgolion (cyfrifiad disgyblion)
- Dros 1,000 o ddisgyblion sydd ag iaith gyntaf heblaw Cymraeg neu Saesneg.
- Mae 3,327 o oedolion yn cael eu cefnogi drwy ein gwasanaethau gofal cymdeithasol.
- Mae'r Cyngor yn darparu 3,972 o gartrefi ar rent cymdeithasol ar draws y Fro.
- Rydym yn rheoli dros 1 miliwn km o briffyrdd, 53km o arfordir a 586 km o hawliau tramwy cyhoeddus.
- Rydym yn rheoli cyfanswm o 190 hectar o dir ym Mharc Gwledig Porthceri a Pharc Gwledig Llynnoedd Cosmeston sy'n cynnwys coetir, dŵl, gwrychoedd, nentydd, llynnoedd, gwelyau cyrs a thraethlin arfordirol. Mae hyn yn ychwanegol at ein nifer o barciau eraill ar draws y Fro.

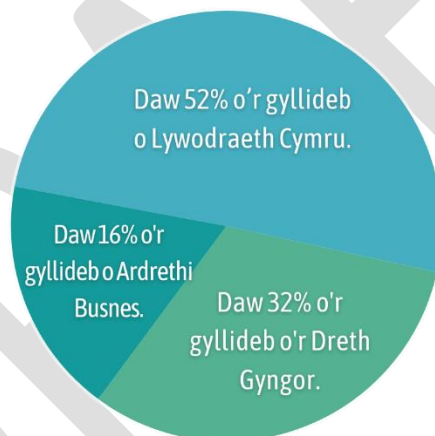
Wrth ddatblygu'r Cynllun hwn rydym yn ymwybodol o'r adnoddau sydd ar gael, disgwyliadau, dyheadau ac anghenion preswylwyr. Rydym hefyd yn gwybod bod angen i ni fod yn sicr bod y penderfyniadau a wnawn nawr hefyd yn ystyried anghenion ein cenedlaethau'r dyfodol. Mae angen i'r genhedlaeth hon fod yn falch o'r etifeddiaeth y mae'n ei adael.

Mae sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn her sylweddol yn yr hinsawdd bresennol lle mae cynnydd parhaus yn y galw am wasanaethau, mwy o gymhlethdod i'r rhai sydd angen ein cefnogaeth fwyaf, a chostau uchel o ddarparu gwasanaethau. Fel llawer, mae elfennau y tu allan i'n rheolaeth yn effeithio'n fawr ar ein heriau ariannol megis y pwysau cost cynyddol sy'n gysylltiedig â chwyddiant sy'n effeithio ar gost cynyddol bwyd, deunyddiau adeiladu, costau ynni a chyflogau staff.

Bob blwyddyn mae'n rhaid i'r Cyngor bennu cyllideb a blaenoriaethu sut y caiff ei adnoddau eu defnyddio. Bob blwyddyn mae'n ofynnol i'r Cyngor wneud arbedion hefyd ac fel rhan o osodiad cyllideb 2024/25 mae'r Cyngor wedi adnabod £7.7 miliwn mewn arbedion refeniw yr ydym yn gweithio i'w gweithredu yn llwyddiannus. Ers 2015/16 mae'r Cyngor wedi nodi cyfanswm o £46.5 miliwn mewn arbedion.

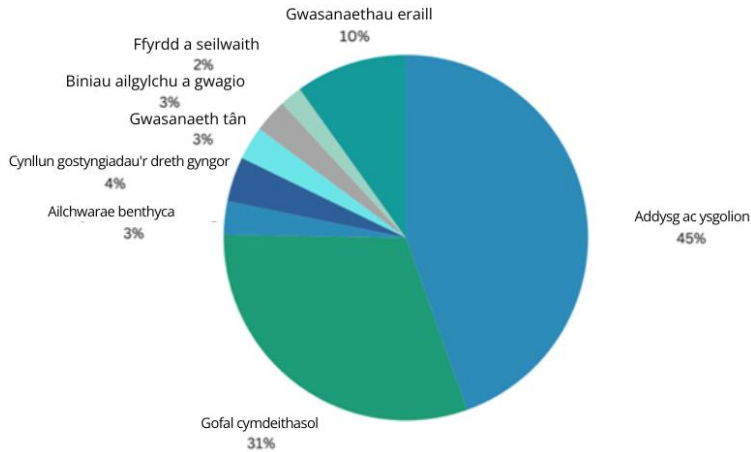
Cyfanswm cyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2024/25 yw £308.861 miliwn ac ariennir hyn o Lywodraeth Cymru, y Dreth Gyngor a'r Ardrethi Busnes. Mae'r Cyngor hefyd yn derbyn rhywfaint o gyllid ychwanegol ar ffurf gwahanol grantiau.

Ffynonellau cyllideb refeniw:

Ers 2020 mae'r Cyngor wedi cynyddu'n sylweddol y gwariant ar addysg a gwasanaethau cymdeithasol ac gyda'i gilydd mae'r ddau faes hyn yn ffurfio 76% o gyllideb y Cyngor. Darperir mwy o wybodaeth am sut mae'r gyllideb yn cael ei rhannu ar draws gwahanol wasanaethau yn 2024/25 isod.

Dyrannu Cyllideb:

Mae gan y Cyngor hefyd raglen gyfalaf bob blwyddyn ac ers 1 Ebrill 2020 mae'r Cyngor wedi gwario £449.171m (gan gynnwys gwariant rhagamcanol o £134.989m ar gyfer 2024/25) ar y Rhaglen Gyfalaf. Dros y cyfnod hwn cafwyd £33.48m o Gyllid Cyfalaf Cyffredinol gan Lywodraeth Cymru ac mae'r dyraniad blynyddol wedi aros yr un fath tua'r un fath drwy gydol y cyfnod. Mae hwn yn ostyngiad mewn termau real gan nad yw wedi bod yn cynyddu flwyddyn ar ôl blwyddyn yn unol â chwyddiant a chost byw presennol. Mae hyn wedi ychwanegu at yr heriau sy'n wynebu'r Cyngor a'r angen i gynnal ein hysgolion, priffyrdd ac adeiladau eraill ac asedau ffisegol gan sicrhau eu bod yn ddiogel ac yn addas i'r diben.

Bydd y Cyngor yn parhau i sicrhau y bydd gwasanaethau sy'n darparu cymorth i'r rhai mwyaf bregus yn cael eu blaenoriaethu ac yn parhau i weithredu mor effeithiol â phosibl. Un o'n Hamcanion Llesiant newydd yw 'Bod y Cyngor Gorau y Gallwn Fod' ac mae hyn yn cydnabod yr angen i'r sefydliad newid, bod yn wydn ac i gyflawni ar gyfer ein trigolion a'n cymunedau.

Bro Morgannwg — mae'n Pobl a Lleoedd

Mae poblogaeth y Fro yn parhau i dyfu a newid. Drwy gydol y Cynllun hwn rydym yn nodi rhai o'r data allweddol sy'n llunio ein gwaith.

- Mae'r boblogaeth wedi tyfu 6% yn ystod y deng mlynedd diwethaf i 134,733 o bobl.
- Ers 2014 mae nifer y bobl 65 oed a throsodd wedi tyfu 17%.
- Ers 2014 mae'r boblogaeth 0-5 oed wedi tyfu 5%.
- Mae Bro Morgannwg yn un o bedair ardal Awdurdod Lleol yn unig yng Nghymru i weld cynnydd o 2011 yn nifer y bobl sy'n gallu siarad, darllen neu ysgrifennu Cymraeg - roedd 13.3% o bobl 3 oed a throsodd yn gallu siarad, darllen neu ysgrifennu Cymraeg ym Mro Morgannwg.
- Mae canran y bobl a dderbyniodd gymorth yn gysylltiedig â diweithdra ar 3.4% ym mis Gorffennaf 2024 yn parhau i fod yn uwch na'r 2.6% a fesurwyd cyn y pandemig.

- Trwy Fy [negai Amddifadedd Lluosog Cymru \(MALIC\)](#) 2019, cafodd 3 Ardal Allbwn Super Is (AGEHI) eu rhestru yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig 10% uchaf yng Nghymru.
- Mae bwlch sefydledig mewn disgwyliad oes iach rhwng ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig Bro Morgannwg. Mae hyn wedi cael ei fesur ar 19.3 mlynedd ar gyfer menywod a 17.9 mlynedd ar gyfer gwrywod.
- Mae costau tai ym Mro Morgannwg wedi codi'n sylweddol, gan gael y pris cyfartalog tai ail uchaf yng Nghymru a'r trydydd rhent cyfartalog uchaf yng Nghymru.
- Mae allyriadau Carbon deuocsid unigol ym Mro Morgannwg wedi bod yn gyson uwch na chyfartaledd Cymru ond maent wedi dangos cwmp flwyddyn ar ôl blwyddyn.

Cyflawniadau Allweddol 2020-25

Yn 2020 fe wnaethom gyhoeddi ein Cynllun Corfforaethol 2020-25. Yma rydym yn dangos rhai enghreifftiau yn unig o'r cyflawniadau sy'n dangos ehangder y gweithgarwch a wneir gan y Cyngor, yr ystod o wasanaethau yr ydym yn eu darparu, ein hymroddiad i wella gwasanaethau a'n huchelgais.

Amcan Un: Gweithio gyda'n cymunedau ac ar eu cyfer

- Yn 2023 gwnaethom gynnal ein harol **wg preswylwyr mwyaf erioed**, Gad **ewch i ni Siarad Am Fwyd yn y Fro a gafodd fwy na 4,000 o** ymatebion.
- I lunio cynlluniau i drawsnewid trefi gyda'r gymuned leol **rydym wedi ymgysylltu â dros 1,700 o bobl** hyd yma ar draws Llanilltud Fawr, Y Bont-faen, Penarth a'r Barri drwy'r Prosiect Creu Lleoedd.
- Rydym wedi buddsoddi yn ein gweithgareddau ar-lein ac wedi darparu ffordd i dros **1 miliwn o ymholiadau gael eu codi yn ddigidol, gan ar bed amser i'n** trigolion a chyflwyno yn y sianel o'u dewis.
- Darparwyd **cymorth i filoedd o aelwydydd sy'n agored i niwed** - mae mwy na 35,000 o drigolion wedi cael taliadau Cymorth Cost Byw o £150, £825,000 wedi'i dalu trwy ein cynllun dewisol lleol a thros 500 o aelwydydd â chefnogaeth drwy'r Taliadau Tanwydd Amgen.
- Rydym yn un o'r **100 Cyflogwr Cynhwysol Gorau ar gyfer 2024 a gydnabyddir gan Stonewall ac a ddyfarnwyd Statws Trailblazer A** rian gan Race Equality Matters.
- **Astudi@@ odd bron i 4,000 o ddysgwyr drwy'r rhaglen Dysgu Cymraeg i Oedolion** Gymraeg rhwng 2019/20 a 2023/24.

Amcan Dau: Cefnogi dysgu, cyflogaeth a thwf economaidd cynaliadwy

- Mae **buddsoddiad mewn ysgolion sy'n canolbwyntio ar y gymuned o fewn Clwstwr Cymunedol Dysgu Pencoedtre wedi gweld £238,261 gan Lywodraeth Cymru wedi ym** rwympo i gefnogi teuluoedd.
- Mae prydau **ysgol am ddim** wedi cael eu cynnig i bob disgybl o'r dderbynfa hyd at flwyddyn chwech yn gyflymach na tharged Llywodraeth Cymru.
- **Denodd arian sylweddol** gan y llywodraeth gyda dros £55 miliwn wedi'i sicrhau i fuddsoddi ym Mro Morgannwg i gefnogi adfywio, lleoedd a busnesau.
- **Cefnogodd 502 o unigolion** i gael gwaith trwy Gymunedau am Waith (CFW) ers 2020 **ac ymgysylltu â dros 2,000 o drigolion** i'w cynorthwyo i ennill profiad a chyflogaeth.
- **Aildwynebodd bron i 278,000m² o ffordd gerbydau ers 2020/21**, gan fuddsoddi dros £5.8 miliwn i brofi cyflwr ffyrdd a helpu i atal problemau yn y dyfodol.
- Helpodd i ddatblygu a gwella mynediad at drafnid **aeth gyhoeddus leol** a darparu dros £7.6 miliwn i gefnogi gwasanaethau bysiau lleol ers 2020/21.

Amcan Tri: Cefnogi pobl gartref ac yn eu cymuned

- Ers 2020, mae **158 o gartrefi Cyngor newydd wedi'u darparu** ac mae holl stoc tai'r Cyngor yn cydymffurfio 100% â Safonau Ansawdd Tai Cymru 1 (SATC 1).
- Llety **preswyl lleol datblygedig ar gyfer plant a phobl ifanc** mewn partneriaeth â'r trydydd sector sy'n golygu bod ein plant sy'n derbyn gofal yn gallu byw yn agosach at ble maen nhw'n dod.
- Lleihau **nifer cyfartalog y diwrnodau a gymerwyd i roi pecynnau gofal cartref (cartref) o 22 diwrnod i 3 diwrnod.**
- Ers mis Ebrill 2020, mae **233 o Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl** wedi'u darparu gyda chyfartaledd o 98% yn cytuno bod y gwaith a wneir yn eu galluogi i fyw yn eu heiddo yn fwy diogel ac annibynnol.
- Datbly **godd Polisi Byw'n Annibynnol newydd a Grant** Addasu Dewisol nad yw'n cynnwys profion modd ac a fydd yn agored i fwy o drigolion.
- Daeth y bedwaredd ardal awdurdod lleol yng Nghymru i ennill **Statws Cymunedol sy'n Gyfeillgar i Oedran**, a ddyfarnwyd gan Sefydliad Iechyd y Byd ym mis Hydref 2023.
- **Ymunodd â Rhwydwaith Awdurdodau Lleol Dinas Noddfa ym mis Mawrth 2023** gan ddangos ein gwaith i greu diwylliant o groeso, cynhwysiant a grymuso i bobl sy'n ceisio noddfa.

Amcan Pedwar: Parchu, gwella a mwynhau ein hamgylchedd

- *Agorodd Ysgol Gynradd South Point yn y Rhws ym mis Mawrth 2022 fel yr ysgol sero net gyntaf yng Nghymru, ac yna 3 ysgol di-garbon net arall mewn gweithrediad erbyn mis Tachwedd 2023.*
- **Defnyddiwyd ychydig dros £1 miliwn mewn cyllid grant drwy Brosiect Tirwedd Adfer y Dadmer yn plannu 12,154 o goed a gyda chynlluniau i ailgyflwyno 2 rywogaeth o fywyd gwyllt a chreu 141 o nyth au/refugia bach ym mlwyddyn un.**
- **Cyfanswm incwm Adran 106 rhwng 2020/21 a 2023/24 yw £13,147,457.35 sy'n cynnwys incwm o addysg Adran 106 o £10, 074,895.03.**
- **E@@ rs 2020, gwariwyd dros £18.7 miliwn ar gynlluniau Adran 106, gyda chyfraniadau Adran 106 yn cefnogi gwelliannau i drafnidiaeth gyhoeddus, rhwydweithiau cerdded a beicio, lleoedd ysgol newydd, manau agored cyhoeddus a gwelliannau celf gyhoeddus.**
- **Wedi trawsnewid y ffordd yr ydym yn cefnogi ein cymunedau i ailgylchu - ers 2017/18 mae ein cyfradd ailgylchu wedi cynyddu o 63.2% i 70.35%, gan fod yn fwy na'r cyfraddau ailgylchu statudol a osodwyd gan Lywodraeth Cymru.**
- Mae'r cyflwyniad a'r buddsoddiad mewn dull casglu ailgylchu wedi'i wahanu'n llawn ffynhonnell wedi helpu i gyny **ddu faint o wastraff sy'n cael ei ailgylchu** ac wedi gwella ansawdd y deunydd yn sylweddol sydd, yn ogystal â'i werth gwerthu yn fwy na £1.5m y flwyddyn, yn sicrhau ei fod yn cael ei ail **gylchu cynaliadwyedd yn y DU lle bynnag y** bo modd.
- Drwy newid ein gwasanaeth, rydym wedi **cefnogi gostyngiad yn swm y gwastraff bagiau du a gesglir gan ein trigolion o 27.25% o 24,684 tonnall yn 2018/19 i 17,878 tonnall yn 2023/24.**

Adran 3 - Cynllun ar gyfer y Dyfodol

Datblygu Cynllun newydd

Rydym wedi ystyried ein gweledigaeth hirdymor ar gyfer y Fro, gan feddwl sut olwg fydd Bro Morgannwg ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol a sicrhau ein bod yn Gyngor sy'n cyflawni nawr ond sydd hefyd yn ymwybodol o'i gyfrifoldebau i genedlaethau'r dyfodol.

Rydym wedi ystyried ystod o wybodaeth i helpu i lunio ein cynlluniau ar gyfer y pum mlynedd nesaf gan gynnwys:

- Yr hyn y mae ein preswylwyr wedi ei ddweud wrthym
- Safbwyntiau a blaenoriaethau ein partneriaid
- Data am yr ardal leol a'n cymunedau gan gynnwys Cyfrifiad 2021 a'r Aseiad Llesiant 2022
- Ein dyletswyddau statudol
- Ein cyflawniadau wrth gyflawni'r Cynllun Corfforaethol blaenorol a pherfformiad ein gwasanaethau
- Cyngor ac argymhellion gan ein rheoleiddwyr a'n harolygwyr
- Egwyddorion creu lleoedd
- Yr adnoddau sydd ar gael i ni
- Arferion Gorau ac Ymchwil
- Ein Cyn [llun Cydraddoldeb Strategol](#)
- Cyngor a chymorth gan swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a Chomisiynwyr a sefydliadau eraill

Wrth ddatblygu cynllun pum mlynedd newydd y Cyngor rydym wedi ystyried beth yw'r heriau uniongyrchol a beth yw'r heriau tymor hwy. Rydym wedi canolbwyntio ar anghenion a dyheadau'r bobl sy'n byw, gweithio ac yn ymweld â'r Fro a sut beth rydym am i'r Fro edrych ymhen 5, 25 a 75 mlynedd.

Er mwyn ein helpu i wneud hyn rydym wedi gweithio gyda nifer o sefydliadau gan gynnwys Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol. Rydym wedi gwrando ar yr hyn y mae ein trigolion wedi'i ddweud wrthym, wedi herio ein hunain i feddwl am sut beth rydyn ni am i Fro Morgannwg edrych i'n plant wrth iddynt dyfu i fyny a beth fydd eu hanghenion a'u dyheadau. Rydym wedi ystyried ein cymunedau, ein gwerthoedd a'n perthnasoedd; gan gynnwys gyda'n hamgylchedd, y cysylltiadau rhwng pobl a lle, y cyfleoedd a gyflwynir gan dechnolegau newydd, a sut mae'r byd yn newid.

Gwrando ar ein Preswylwyr

Yn ôl ein harolwg trigolion 'Gadewch i Siarad am Fywyd yn y Fale' 2023, dywedodd 60% o'r ymatebwyr eu bod naill ai'n fodlon iawn neu'n weddol â Bro Morgannwg fel lle i fyw, a byddai 80% yn argymhell Bro Morgannwg fel lle i fyw.

Pan ofynnwyd iddynt am eu pryderon allweddol, dywedodd 78% o drigolion eu bod yn bryderus iawn neu'n weddol gan yr argyfwng cost byw. Roedd canran uwch o drigolion o ardaloedd mwy difreintiedig yn bryderus iawn gan yr argyfwng cost byw. Roedd 68% o'r ymatebwyr naill ai'n bryderus iawn neu'n weddol â'r argyfwng hinsawdd ac roedd 65% naill ai'n bryderus iawn neu'n weddol â'r argyfwng natur. Roedd ymatebwyr hefyd yn bryderus iawn neu'n weddol am wasanaethau a chymorth i bobl hŷn a gwasanaethau a chymorth i bobl ifanc.

O ran blaenoriaethau gwasanaeth roedd pobl yn rhestru'r canlynol fel y pum pwysicaf iddynt:

1. Yn hawdd cael mynediad at wasanaethau gofal a gofal iechyd pan fo fy nheulu neu minnau eu hangen.
2. Byw mewn cymdogaeth sy'n lân a thaclus.
3. Prynu neu rentu cartref o ansawdd da.
4. Mynediad at gasgliadau ailgylchu a gwastraff rheolaidd.
5. Mwynhewch yr amgylchedd naturiol.

Dywedodd canlyniadau'r arolwg wrthym hefyd fod angen gwneud mwy o waith o ran sut rydym yn esbonio ein gwaith, canfyddiad y cyhoedd o'n gwaith, gwerth y gwaith hwn, ac i ennyn diddordeb preswylwyr wrth wneud penderfyniadau.

Mae Gwasanaeth Ieuenctid y Fro yn cynnal ystod o weithgareddau ymgynghori drwy gydol y flwyddyn i glywed gan bobl ifanc ar y pynciau a'r materion sy'n bwysig iddynt. Yn ystod mis Ionawr i Mawrth 2024, cymerodd pobl ifanc y Fro ran yn Ymgynghoriad Gwneud Eich Marc — yr ymgynghoriad cenedlaethol mwyaf i bobl ifanc 11-18 oed a hwyluswyd gan Senedd Ieuenctid y DU. Cymerodd 4,837 o bobl ifanc yn y Fro ran yn yr ymarfer corff a blaenoriaethau allweddol a nodwyd oedd iechyd a lles, cyfryngau diwylliant a chwaraeon, a swyddi, economi a buddion.

Gwnaed cryn dipyn o ymgysylltiad hefyd fel rhan o'n gwaith Cyfeillgar i Oedran, casglodd canfyddiadau ymgynghoriad Cynllun Gweithredu Drafft y Fro sy'n Gyfeillgar i Oedran (Mehefin - Awst 2024) fewnwelediad o 11 digwyddiad adborth cymunedol mewn lleoliadau lleol a rhoddodd 135 o ymatebion i'r arolwg fewnwelediad i flaenoriaethau allweddol. Yn ogystal, casglwyd adborth hefyd gan Fforwm Tai Cysgodol y Cyngor a Fforwm Strategaeth 50+ y Fro. Amlygodd yr adborth hwn flaenoriaethau penodol ar fynediad at wasanaethau iechyd, heriau gyda thrafnidiaeth a chyfathrebu sy'n gysylltiedig ag allgáu digidol, ymwybyddiaeth o gefnogaeth a chysylltiad cymdeithasol.

Mae'n amlwg o ganlyniadau'r gweithgareddau hyn y gall gwahanol grwpiau o drigolion gael profiadau gwahanol iawn o fywyd ym Mro Morgannwg a blaenoriaethau gwahanol iawn o ganlyniad. Mae hyn yn fwyaf amlwg wrth edrych ar wahanol grwpiau oedran. Yn y cynllun hwn rydym wedi ceisio cydbwysu buddiannau gwahanol grwpiau a sicrhau y byddwn yn sicrhau gwelliannau i'r bobl hynny sydd angen ein gwasanaethau heddiw a'r rhai y bydd eu hangen arnynt yn 2030.

Mae ymgynghoriad a gynhelir ar gyfer adolygu'r Cynllun Datblygu Lleol ac fel rhan o'n gwaith Creu Lleoedd hefyd yn rhoi cyfleoedd i gymunedau gymryd mwy o ran wrth lunio'r ardal lle maent yn byw ac i gael mwy o rym i gymryd rhan yn eu cymuned.

Mae ein hadnoddau, ein data a barn ein trigolion a gasglwyd drwy ystod o sianeli wedi bod yn allweddol wrth lunio'r Cynllun hwn. Rydym hefyd wedi nodi tair her benodol a fydd yn torri ar draws yr holl beth rydym yn ei wneud. Nhw yw: tlodi, yr argyfyngau hinsawdd a natur ac anghydraddoldebau ac rydym yn ymwybodol o'r cysylltiadau rhwng yr heriau hyn a'r effaith yn aml ar ein trigolion mwyaf bregus.

Tlodi

Nid yw profiadau bywyd yr un peth ar draws Bro Morgannwg. Mae caledi ariannol, canlyniadau iechyd gwaeth, trosedd ac anhrefn ac amlygiad anghyfartal i risg amgylcheddol yn parhau i effeithio ar fywydau a lles gormod o bobl. Mae tlodi yn golygu peidio â gallu gwresogi'ch cartref yn ddigonol, talu eich costau tai, neu brynu hanfodion fel bwyd a dillad. Gall arwain at wahaniaethu a gwahaniaethu. Er mwyn cyflawni safon byw gweddus, mae angen diogelwch a sefydlogrwydd arnom yn ein bywydau. Mae hyn yn golygu tai diogel, incwm dibynadwy, a chymorth pan fydd pethau'n mynd yn anodd. Mae nifer o fesurau y gellir eu defnyddio i ddiffinio tlodi a'n nod yw sicrhau bod pawb yn gallu fforddio'r hanfodion a safon byw gweddus.

Mae Bro Morgannwg yn cynnwys rhai o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru fel y'u mesurir gan Fy [negai Amddifadedd Lluosog Cymru \(MALIC\)](#). Er nad yw profiadau o dlodi yn unigryw i'r meysydd hyn, mae'r mesurau bywyd a gynhwysir yn MALIC yn amlygu'r anghydraddoldebau mewn canlyniadau bywyd sy'n deillio o brofiadau o dlodi. Mae'r pandemig a'r argyfwng cost byw wedi bwrw cysgod hir, mae eu heffaith wedi'i theimlo fwyaf sylweddol gan y rhai sy'n profi tlodi; tra i rai mae'r pwysau sy'n gysylltiedig â'r argyfyngau hyn wedi eu gwthio i brofiadau newydd o amddifadedd. Gall tlodi effeithio ar bobl ar draws eu bywydau a gall gyffwrdd â phob agwedd ar fywydau pobl o'n perthynas â bwyd, ein cyrhaeddiad addysgol, i'n canlyniadau iechyd.

Mae'r Cyngor eisoes yn ymgymryd â swm sylweddol o waith i fynd i'r afael â thlodi, er enghraifft drwy ein gwasanaethau tai, budd-daliadau a chyngor a chyflogaeth a thrwy ein hysgolion. Rydym hefyd yn gweithio drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i ganolbwyntio gwaith mewn tair o'n cymunedau mwyaf difreintiedig, sydd i gyd yn y Barri. Yn ogystal, bydd y cyllid sylweddol gan Lywodraeth y DU a fydd yn cael ei fuddsoddi yn y Barri yn y blynyddoedd nesaf yn cael ei ddarparu mewn partneriaeth ac mae gan hyn gyfle i wneud gwahaniaeth gwirioneddol.

Fel rhan o'n gwaith i gyflawni'r holl Amcanion yn y Cynllun hwn rydym wedi cynnwys camau gweithredu a fydd yn ceisio atal a mynd i'r afael â thlodi ym Mro Morgannwg yn benodol. Yn Adran 6 mae'r llinynnau hyn yn cael eu dwyn ynghyd i ddangos yr ystod o waith a fydd yn cael ei wneud gan y Cyngor a phartneriaid i atal a mynd i'r afael â thlodi.

Bydd yn hollbwysig i lwyddiant y Cynllun hwn i fynd i'r afael â'r gwahaniaethau annerbyniol mewn profiadau bywyd sy'n deillio o dlodi a'u hatal.

Argyfyngau Hinsawdd a Natur

Derbynir yn eang bod gweithgaredd dynol wedi achosi awyrgylch, cefnforoedd a thir y ddaear i gynhesu. O ganlyniad, rydym bellach yn profi digwyddiadau tywydd mwy aml a pheryglus sydd yn eu tro yn effeithio ar ein hamgylchedd naturiol, ein bywydau, ac yn arbennig ar fywydau'r rhai mwyaf agored i niwed. Yn 2019, mewn ymateb i'r dystiolaeth hon, datganodd y Cyngor ynghyd â llawer o rai eraill argyfwng hinsawdd ac yn 2021, argyfwng natur. Mae'r datganiadau hyn yn cydnabod yr angen i newid ein hymddygiad i fynd i'r afael â'r risgiau cynyddol sy'n deillio o'n hinsawdd sy'n newid, byddai peidio â gwneud hynny yn arwain at ganlyniadau trychinebus i gymunedau ledled Bro Morgannwg ac yn ehangach.

Mae ein hymrwymiad i fynd i'r afael â'r argyfyngau hyn yn cael ei ddal drwy Brosiect [Zero](#) sy'n nodi'r camau y byddwn yn eu cymryd i leihau ein hallyriadau carbon sefydliadol i sero net erbyn 2030, i weithio tuag at Fro Morgannwg sero net erbyn 2050 ac i ystyried ein heffaith ar yr amgylchedd. Trwy Brosiect Zero rydym yn parhau i wneud cynnydd wrth fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a natur ar draws nifer o feysydd allweddol gan gynnwys rheoli tir, rheoli gwastraff, seilwaith teithio llesol a datgarboneiddio ein hadeiladau.

Rydym yn cydnabod, fodd bynnag, bod llawer iawn y mae'n rhaid ei wneud i ymateb i'r argyfyngau hyn. Mae angen i ni adeiladu momentwm yn ein gwaith a gwneud dewisiadau anodd os ydym am gyflawni'r targed o sero net erbyn 2030 a diogelu'r amgylchedd naturiol ledled y Fro. Rydym yn parhau i weithio gyda'n partneriaid drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a Phrifddinas-Ranbarth Caerdydd i symud ymlaen yn y gwaith hinsawdd a natur, a bydd hyn yn hanfodol i'n cynnydd.

Rydym wedi cryfhau ein hymrwymadau yn y Cynllun Corfforaethol hwn drwy gynnwys Amcan newydd sy'n canolbwyntio ar barchu a dathlu ein hamgylchedd ac ar draws ein holl weithgareddau byddwn yn ystyried eu heffaith ar yr amgylchedd a natur.

anhydraddoldeb

Byddwn yn parhau i weithio gyda'n cymunedau a'n partneriaid i fynd i'r afael ag anhydraddoldebau a hyrwyddo cyfle cyfartal.

Mae Bro Morgannwg yn dod yn ardal fwy amrywiol, wedi'i lunio o gymunedau gwahanol sydd â phrofiadau gwahanol. Mae Bro Morgannwg hefyd yn ardal sydd â phoblogaeth fawr a chynyddol sy'n heneiddio.

Mae rhai preswylwyr yn profi anghydraddoldebau sy'n cael effaith ar draws eu bywydau, boed y rhain yn wahaniaethau mewn profiadau oherwydd, er enghraifft, eu hoedran, rhyw, anabledd, ethnigrwydd, crefydd neu gyfeiriadedd rhywiol. Gellir cymhlethu'r anghydraddoldebau hyn lle mae croestoriad o nodweddion, fel rhyw a chrefydd neu hil a chyfeiriadedd rhywiol. Yn yr un modd, gall rhai preswylwyr fod dan anfantis gan eu profiadau o amddifadedd.

Drwy'r Cynllun Corfforaethol hwn a'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol mae'r Cyngor wedi ailgarnhau ei ymrwymiad i nid yn unig sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch i bob preswlydd, ond ein bod yn mynd y tu hwnt i hyn i sicrhau mynediad cydraddoldeb i'r rhai a allai fod wedi profi neu a allai fod yn agored i brofi anghydraddoldeb yn eu mynediad at wasanaethau. Mae'r ymrwymiad hwn hefyd yn cael ei adlewyrchu yn ein hyrwyddo'r Gymraeg. Y Fro yw un o'r unig ardaloedd yng Nghymru i weld twf yn nifer y siaradwyr Cymraeg a byddwn yn parhau i gefnogi'r twf hwn drwy ein Strategaeth Hybu'r I [aith Gymraeg a'n Cynllun Strate gol Cymraeg mewn Addysg](#).

Byddwn yn parhau i gynnal Aseidiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb er mwyn sicrhau ein bod yn deall yr effaith y gallai polisiâu a gwasanaethau newydd ei chael a pha newidiadau y gallai fod eu hangen i sicrhau tegwch a chydraddoldeb. Byddwn hefyd yn sicrhau ein bod yn datblygu ein dysgu ymhellach o brofiad byw pobl o anghydraddoldeb a'i effeithiau. Byddwn yn defnyddio ein data a chanlyniadau ein hymgysylltu a'n hymgyngoriad i sicrhau ein bod yn deall anghenion amrywiol ein cymunedau yn well, gan gynnwys ein cymunedau ysgolion.

Mae Bro Morgannwg wedi derbyn Statws Cyfeillgar i Oedran gan Sefydliad Iechyd y Byd ac mae wedi ymuno â Rhwydwaith Awdurdodau Lleol City of Sanctuary UK i weithio tuag at statws ffurfiol Sir Noddfa. Mae ein hysgolion yn arwain ar waith i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau gyda nifer o ysgolion yn cael eu cydnabod fel Ysgolion Noddfa neu'n gweithio tuag at y wobr hon. Mae llawer o'n hysgolion wedi cymryd rhan mewn prosiect ymchwil gweithredu gwrth-hiliol i ysgolion a Diwrnod Dysgu Ymchwil Gweithredu Gwrth-Hiliol er mwyn hwyluso dysgu ac arfer da.

Mae'r Cyngor hefyd wedi cael ei gydnabod fel Trailblazer Arian Materion Cydraddoldeb Hiliol, Hyrwyddwr Amrywiaeth Stonewall gyda gwobr Arian am ei gyflwyniad Mynegai Cydraddoldeb yn y Gweithle ac ymhlith y 100 cyflogwr Gorau yn 2024 a Chyflogwr Hyderus o ran Anabledd. Rydym yn cefnogi rhwydweithiau staff ar gyfer hil ac ar gyfer staff a chynghreiriaid LGBTQI+, gydag un sy'n dod i'r amlwg yn canolbwyntio ar anabledd.

Wrth gyflawni ein hymrwymadau ar draws ein holl amcanion, byddwn yn ymdrechu i ddarparu cyfle cyfartal ac i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau.

Newid sut rydym yn Gweithio

Nid yw'r Cyngor yr ydym ni heddiw yr un fath ag yr oeddem 5 neu 10 mlynedd yn ôl ac mae'r ffordd yr ydym yn darparu gwasanaethau a sut rydym yn gweithio wedi esblygu a bydd yn parhau i esblygu. Mae hyn yn hanfodol oherwydd yr heriau ariannol yr ydym yn eu hwynebu ond hefyd i gydnabod ein hamgylchedd newidiol, datblygiadau technolegol ac anghenion newidiol ein cymunedau. Dim ond trwy weithio gyda'n cymunedau ac ystod o sefydliadau a thrwy fod yn agored i wneud pethau'n wahanol, dysgu o'n profiadau a gwybodaeth a phrofiad eraill y gellir cyflawni hyn.

Mae hwn yn gyfle i ni adeiladu Cyngor ar gyfer y dyfodol y gallwn i gyd fod yn falch ohono.

Ein gweledigaeth yw dal i fod ar gyfer **Cymunedau Cryf gyda Dyfodol Disglair ac** mae ein gwerthoedd yn parhau i fod:

- uchelgeisiol
- Ar agor
- Gyda'n gilydd
- Balch

Mae'r gwerthoedd hyn ynghyd â'r Nodau Llesiant cenedlaethol a'r pum ffordd o weithio wrth wraidd yr hyn a wnawn. Mae'r pum ffordd o weithio - Cynnwys, Atal, Cydweithio, Hirdymor, ac Integreiddio yn amlwg ar draws ein holl amcanion ac maent wedi bod yn rhan annatod o sut rydym wedi datblygu ein cynllun.

Mae angen i ni weithio'n gynyddol mewn gwahanol ffyrdd, i fod yn fwy arloesol a chydweithredol, i esblygu ac i gyflawni ein hamcanion.

- Creu llefydd gwych i fyw, gweithio ac ymweld â nhw
- Parchu a dathlu'r amgylchedd
- Rhoi dechrau da i bawb mewn bywyd
- Cefnogi a diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom
- Bod y Cyngor gorau y gallwn fod

Rydym wedi trafod yr amcanion newydd hyn gyda phartneriaid, rhanddeiliaid a'r cyhoedd ac rydym yn hyderus mai dyma'r amcanion cywir ar gyfer y pum mlynedd nesaf. Wrth eu cyflawni byddwn yn gallu dod ag ystod o weithgareddau ynghyd i sicrhau canlyniadau gwell i'n cymunedau, gwneud newidiadau a gwelliannau lle mae eu hangen fwyaf a diwallu ein heriau mwyaf hanfodol. Rydym yn gweithio gyda chymunedau i ddatblygu mwy o wytnwch cymunedol, gan dynnu ar eu cryfderau a'u hasedau, a'u grymuso wrth i ni ystyried y dyfodol.

Mae llawer o'n gwaith yn darparu canlyniadau lluosog ac mae'n cynnwys nifer o wasanaethau a sefydliadau. Rydym wedi nodi pedwar maes gwaith sy'n rhan annatod o sut y byddwn yn gweithio yn y dyfodol ac sy'n torri ar draws yr hyn a wnawn. Byddant yn ganolog i sut rydym yn

trawsnewid yr hyn rydym yn ei wneud a sut rydym yn ei wneud - gan sicrhau y gallwn ddiwallu anghenion ein cymunedau yn well. Mae'r meysydd gwaith hyn i gyd wedi'u cysylltu. Mae ein Rhaglen Aillunio yn ei gwneud yn ofynnol i ni weithio mewn partneriaeth ac i ddeall anghenion ein cymunedau yn well, mae creu lleoedd yn cael ei adeiladu ar ymgysylltiad cryf â chymunedau a gweithio mewn partneriaeth. Mae'r rhain i gyd hefyd yn hanfodol i ni fynd i'r afael â heriau ynghylch tlodi, newid yn yr hinsawdd a'r argyfwng natur a mynd i'r afael ag anghydraddoldebau.

Cynnwys ein cymunedau — darparu cyfleoedd i gymryd rhan, bod yn rhan o waith y Cyngor a'i lunio.

Ynghyd â'r ymrwymiad i ddeall mwy am gymunedau Bro Morgannwg, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i barhau i wella sut rydym yn ymgysylltu a chynnwys preswylwyr a rhanddeiliaid, ac i wrando a dysgu o'r adborth a dderbyniwyd. Mae'r gwaith sy'n cael ei wneud eisoes fel rhan o'r ymagwedd tuag at ysgolion sy'n canolbwyntio ar y gymuned yn un enghraifft o weithio'n llwyddiannus gyda'r gymuned a gwrando arni.

Mae'r Cyngor yn cydnabod pwysigrwydd cydweithio â dinasyddion y Fro a'n cymunedau i nodi, siapio a chyflwyno atebion cynaliadwy dan arweiniad y gymuned i ateb ein heriau allweddol ar gyfer y tymor hir. Mae'r ymrwymiad hwn i ymgysylltu wedi'i amlinellu yn y [Strategaeth Cyfranogiad Cyhoed](#) dus, sy'n cyfleu'r dull amlweddol tuag at waith ymgysylltu a gymerir gan y Cyngor, gan gynnwys defnyddio cyfryngau cymdeithasol, cysylltwyr cymunedol ac ymgysylltu wyneb yn wyneb.

Rydym yn cydnabod po fwyaf y byddwn yn cynnwys ein cymunedau ac yn ymgysylltu â nhw, y mwyaf y gallwn ddeall gwahanol anghenion a dyheadau. Rydym yn cydnabod bod cyfleoedd drwy wahanol ddigwyddiadau, gweithgareddau diwylliannol a grwpiau cymunedol i gyrraedd mwy o bobl ac i ddarparu mwy o gyfleoedd i bobl gymryd rhan.

Bydd arolwg Gadewch i Siarad Am Fwyd yn y Fro, a ddatblygwyd gyda Data Cymru yn 2023, yn cael ei gynnal bob yn ail flwyddyn ac mae wedi cael ei gydnabod fel arfer gorau gyda'r dull a fabwysiadwyd gan Awdurdodau Lleol eraill. Byddwn yn ailadrodd yr arolwg hwn yn ystod oes y Cynllun hwn ac yn cydnabod gwerth ymgymryd ag ymarfer mor raddfa fawr.

Dangosodd canlyniadau'r arolwg Gadewch i Siarad fod angen gwneud mwy i fagu ymddiriedaeth gyda thrigolion, cyfathrebu mwy am y gwaith sy'n cael ei wneud ac i sicrhau bod trigolion yn teimlo eu bod yn cael gwrando arnynt. Mae Gadewch i Siarad yn rhan o'n hymrwymiad ehangach o barhau i ymgysylltu â'n trigolion, gwrando arnynt a dysgu ganddynt. Rydym yn cydnabod mai dim ond trwy egluro ein gwaith yn glir a thrwy wrando ar ein trigolion y byddwn yn sicrhau ein bod yn darparu ein gwasanaethau i'r safonau uchel y mae ein preswylwyr yn disgwyl ac yn dibynnu arnynt. Gan y bydd angen i ni wneud newidiadau i sut rydym yn darparu gwasanaethau mae'n bwysig ymgynghori â'r rhain ac ein bod yn esbonio pam a sut y daethir i benderfyniadau ac effaith y newidiadau hynny. Bydd y ddeialog hon yn arwain at well dealltwriaeth am bryderon gan drigolion ac eraill a'r rhesymau pam mae newidiadau yn angenrheidiol.

Yn ogystal â'r ymarferion lefel uchel fel Gadewch i ni Siarad a Gwneud eich Marc sydd eisoes ar waith, byddwn yn parhau i fireinio sut rydym yn ymgysylltu ar lefel gymunedol ar, er enghraifft, prosiectau Adran 106 er mwyn sicrhau bod gan y rhai agosaf at ein cyfleusterau/gwasanaethau bob amser lais wrth eu llunio.

Drwy gydol y Cynllun hwn yw ein hymrwymiad i gynnwys, ymgysylltu, gwranddo a gweithredu.

Creu lleoedd — creu ardaloedd o ansawdd da i fyw, gan ganolbwyntio ar yr amgylchedd, y bobl sy'n byw yn y mannau hyn ac yn defnyddio'r mannau hyn ac ansawdd bywyd sy'n dod o ryngweithio pobl a'u hamgylchoedd.

Mae meithrin ymgysylltiad cymunedol, gwella hunaniaeth leol, a sbarduno twf economaidd yn ganolog i greu lleoedd llwyddiannus. Drwy adfywio ardaloedd sydd heb eu defnyddio yn fannau bywiog, cynhwysol, mae creu lleoedd yn hyrwyddo cydlyniant cymdeithasol ac yn denu buddsoddiad. Mae mannau wedi'u cynllunio'n dda, cysylltiadau trafndiaeth a thai i gyd yn cefnogi datblygu cynaliadwy, cyfrifoldeb amgylcheddol, a llai o olion traed carbon - yn y pen draw yn creu cymunedau gwydn a deniadol.

Ym mis Mai 2023, daeth y Cyngor yn llofnodwr Siarter Creu Lleoedd Cymru, gan wneud ymrwymiad i ddatblygu Cyn [lluniau Creu Lleoedd ar gyfer y Barri, Penarth, Y Bont-faen a Llanilltud Fawr](#). Yn ogystal â datblygu'r cynlluniau hyn mae'r Cyngor yn ymgorffori creu lleoedd ar draws ei weithgareddau er budd pob maes.

Drwy greu lleoedd rydym yn cynnal adolygiad cyfannol o leoedd er mwyn deall beth sy'n bwysicaf i gymunedau lleol a sut y gellir gwella mannau cyhoeddus ymhellach er mwyn gwella llesiant pobl. Rydym yn bwrw ymlaen â llunio lleoedd drwy chwe egwyddor allweddol:

- **Pobl a Chymuned** — mae cymunedau lleol yn cymryd rhan yn y gwaith o ddatblygu cynigion. Mae anghenion, dyheadau, iechyd a lles pawb yn cael eu hystyried.
- **Lleoliad** — mae lleoedd yn tyfu ac yn datblygu mewn ffordd sy'n defnyddio tir yn effeithlon, yn cefnogi ac yn gwella lleoedd gan sicrhau eu bod wedi'u cysylltu'n dda.
- **Symud** — mae cerdded, beicio a thrafnidiaeth gyhoeddus yn cael blaenoriaeth i ddarparu dewis o ddulliau trafndiaeth.
- **Cymysgedd o Ddefnyddiau** — mae gan leoedd amrywiaeth o ddibenion sy'n darparu cyfleoedd ar gyfer datblygu cymunedol, twf busnesau lleol a mynediad at swyddi, gwasanaethau a chyfleusterau drwy gerdded, beicio neu dtrafnidiaeth gyhoeddus.
- **Teyrnas Gyhoeddus** — mae strydoedd a mannau cyhoeddus wedi'u diffinio'n dda, yn groesawgar, yn ddiogel ac yn gynhwysol gyda hunaniaeth benodol.

- **Hunani** aeth — mae rhinweddau cadarnhaol, nodedig lleoedd, eu treftadaeth, eu diwylliant, eu hiaith, priodoleddau corfforol adeiledig a naturiol yn cael eu nodi ac yn ymateb iddynt.

Bydd y Cynlluniau Creu Lleoedd a gynhyrchir ar gyfer pedair tref y Fro yn amlinellu cynlluniau a phrosiectau posibl sy'n adlewyrchu'r dystiolaeth a'r data a gasglwyd drwy ymgysylltu. Bydd y dysgu o'r gwaith creu lleoedd cychwynnol a'r egwyddorion creu lleoedd yn llywio ymgysylltu a datblygu cymunedol ar draws y Cyngor.

Bydd y Cynllun Datblygu Lleol Amnewid (CDLI) hefyd yn darparu fframwaith cynllunio strategol a fydd yn cynnwys gweledigaeth creu lleoedd wrth ei wraidd. Bydd yn rhoi creu lleoedd fel egwyddor datblygu allweddol ar bob graddfa. Yn benodol, bydd yn cydnabod bod gan ddarparu lleoedd o ansawdd da, sydd wedi'u cysylltu'n dda, rôl allweddol i'w chwarae wrth gefnogi llesiant, a gwella iechyd corfforol a meddyliol pobl.

Drwy ymgorffori'r egwyddorion creu lleoedd yn ein gwaith, byddwn yn sicrhau bod anghenion a dyheadau cymunedau yn y Fro yn cael eu hadlewyrchu, a bod datblygiad lleoedd yn gynaliadwy gyda llesiant wrth ei wraidd.

Gweithio mewn Partneriaeth — ymrwymiad i weithio gydag eraill i wella lles ein trigolion, gan gydnabod ein bod yn gryfach pan fyddwn yn cydweithio.

Mae trefniadau partneriaeth ardderchog ar waith gyda sefydliadau cyhoeddus a'r trydydd sector sy'n galluogi darparu gwasanaethau i breswylwyr. Boed drwy ymwneud â phartneriaethau statudol fel Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Bro Morgannwg (BGC) a Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Caerdydd a'r Fro (RPB), ein gwaith gyda 26 Cyngor Tref a Chymuned Bro Morgannwg neu gyda sefydliadau trydydd sector a gwirfoddolwyr. Mae llawer o'n gwaith yn dibynnu ar weithio partneriaeth effeithiol, er enghraifft gyda'r Fforwm Adran 16 yn canolbwyntio ar ofal cymdeithasol, Partneriaeth y Barri a gwaith ledled rhanbarth De-ddwyrain Cymru fel rhan o Brifddinas-Ranbarth Caerdydd.

Mae'r heriau sylweddol y mae'r Cyngor yn eu hwynebu yn golygu y bydd cyflawni llawer o'r uchelgeisiau a'r camau gweithredu a nodir yn y Cynllun hwn yn ddibynnol ar barhad y partneriaethau effeithiol hyn. Rydym wedi ymrwymo i barhau i weithio gyda phartneriaid presennol a phartneriaid newydd i wella bywydau ledled Bro Morgannwg. Mae hyn yn cynnwys gwaith a wneir trwy ein hysgolion gyda'r gymuned ehangach, gweithio gyda Mentrau Cymdeithasol a busnesau er budd Bro Morgannwg.

Mae ein hymrwymiad i gydweithio ag eraill wedi'i grynhoi yn ein datganiad 'gweithio gyda'n gilydd dros ddyfodol disglair'. Mae hyn yn nodi'r ffyrdd o weithio, yr egwyddorion a'r uchelgeisiau y gall ein partneriaid eu disgwyl gennym ni. Os ydym am gyflawni'r Cynllun hwn a'n huchelgeisiau ar gyfer y Fro mae arnom angen trefniadau partneriaeth cryf a pherthnasoedd sydd wedi'u hadeiladu ar ymddiriedaeth a bod yn agored.

Rhaglen Ail-lunio — trawsnewid er mwyn sicrhau y gall y Cyngor barhau i gyflawni, gwella ac arloesi ar gyfer preswylwyr a staff.

Mae'r Cyngor yn parhau i wynebu heriau sylweddol i ddarparu ei wasanaethau, mae pwysau cynyddol ar ysgolion a gwasanaethau gofal cymdeithasol, yr argyfwng cost byw a chynnydd parhaus yn y galw am wasanaethau wedi rhoi pwysau ar ddarparu gwasanaethau. Er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn gallu ymateb i'r gofynion hyn a'i fod mewn sefyllfa i ateb heriau'r pum mlynedd nesaf bydd y Rhaglen Aillunio yn cyflawni pum thema gwaith sy'n gysylltiedig â hwy:

- **Model Gweithredu Targed** — yn mynegi'r sefydliad y mae angen i ni fod erbyn diwedd y degawd, gan gynnwys sut rydym yn defnyddio ein hasedau, cynhyrchu incwm, cefnogi ein cydweithwyr ac yn datblygu ein diwylliant.
- **Traws** newid Gwasanaeth - trawsnewid gwasanaethau mewn perthynas â sut rydym yn cyflawni a gwella canlyniadau. Wrth feddwl yn arloesol am wahanol ffordd o fynd ati i ddarparu gwasanaethau, byddwn yn blaenoriaethu cefnogi ein cymunedau drwy eu rhoi wrth wraidd dylunio'r ffordd y caiff gwasanaethau'n cael eu darparu.
- **Cryfhau Cymunedau** - yr hyn y gallwn ei wneud fel galluogwyr a hwyluswyr yn hytrach na darparwyr uniongyrchol, a beth mae'r newid hwn yn ei olygu i'n perthnasoedd â phartneriaid.
- **Gwydnwch** Economaidd - sicrhau bod ein dull gweithredu sy'n seiliedig ar leoedd yn effeithiol drwy greu swyddi a swyddi gwell a gwneud y mwyaf o botensial ein lleoedd.
- **Digidol** — sicrhau bod arloesedd digidol wrth wraidd yr hyn rydym yn ei wneud ac mae'n sicrhau effeithlonrwydd ar draws y bwrdd.

Drwy'r Rhaglen Aillunio, mae'r Cyngor yn archwilio modelau arloesol ac amgen ar gyfer darparu gwasanaethau, cyfleoedd cydweithredol, a gweithio gyda'r gymuned i sicrhau cynaliadwyedd y gwasanaethau y mae ein preswylwyr yn dibynnu arnynt.

Fel rhan o'n gwaith i drawsnewid gwasanaethau a gwella profiad y preswylwyr, byddwn yn archwilio ystod o atebion digidol. Bydd arloesedd digidol wrth ganolbwynt gwella ein gwasanaethau a bydd yn ein galluogi i ddod yn sefydliad mwy ymatebol, addasadwy a blaengar. Mae digideiddio gwasanaethau yn hanfodol i ateb heriau'r dyfodol, ond ni fydd hyn er mwyn eithrio rhai nad ydynt yn gallu digidol. Rydym yn cydnabod ei bod yn bwysig i rai pobl a rhai gwasanaethau siarad â rhywun a byddwn yn sicrhau bod amrywiaeth o opsiynau i ddiwallu gwahanol anghenion.

Byddwn yn adeiladu ar ein dysgu o ddarparu prosiectau llwyddiannus fel cwmni arlwyio [Big Fresh](#) a'n llyfrgelloedd cymunedol i barhau i ddarparu gwasanaethau o ansawdd uchel. Bydd darparu gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol yn ei gwneud yn ofynnol i ni barhau i ddatblygu a newid ein ffyrdd o weithio, ac er na fydd hon yn broses hawdd, mae'n un yr ydym wedi ymrwymo iddi er mwyn parhau i ddarparu gwasanaethau i'n trigolion, yn enwedig y rhai sydd fwyaf agored i niwed.

Adran 4 - Gweithio Gyda'n Gilydd ar gyfer Dyfodol

Disglair

Rydym yn uchelgeisiol ar gyfer y dyfodol ac mae'r Cynllun hwn yn nodi'r hyn y byddwn yn ei gyflawni dros y pum mlynedd nesaf. Mae'r Cyngor yn elwa o drefniadau partneriaeth sefydledig ac mae'n agored ac wedi ymrwymo i ddatblygu rhai newydd gan ein bod yn cydnabod, pan fyddwn yn cydweithio, ein heffaith yn fwy. Fel Cyngor rydym wedi ymrwymo i feithrin perthnasoedd rhagorol gyda'n partneriaid ac adeiladu ar y sylfeini cryf sydd eisoes yn eu lle. Rydym am greu amgylchedd lle rydym yn agored i syniadau newydd ac atebion arloesol. Mae hyn yn golygu annog a chroesawu eraill i ddefnyddio eu profiadau byw, setiau sgiliau amrywiol a'u gwybodaeth am y Fro ac i weithio mewn partneriaeth i ddylunio gwasanaethau a gwella canlyniadau i bawb.

Mae'r datganiad isod yn amlinellu'r hyn y gall sefydliadau ei ddisgwyl wrth weithio gyda'r Cyngor.

Ein Hymrwymiad i'r rhai sy'n gweithio gyda ni

Ein gweledigaeth '**Cymunedau Cryf gyda Dyfodol Disglair**' yw uchelgais y Cyngor i greu Bro Morgannwg gyda chymunedau cryf, hapus ac iach, lle mae pob aelod o'n cymuned yn teimlo eu bod yn cael ei werthfawrogi, ei gefnogi ac yn gallu byw ei fywyd i'r eithaf. Rydym am weithio'n agos gyda'n cymunedau ac i greu a meithrin perthnasoedd da gyda'r holl bartneriaid cymunedol. Mae hyn yn cynnwys sefydliadau'r trydydd sector, grwpiau cymunedol, cyngorau tref a chymuned, mentrau cymdeithasol, cyrff cyhoeddus a busnesau.

Mae ein gwerthoedd yn **agored, gyda'n gilydd, yn uchelgeisiol ac yn falch** ac rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod y rhain yn cael eu hadlewyrchu yn y ffordd rydym yn gweithio gydag eraill.

Ar agor

Wrth weithio gyda'r Cyngor, gallwch ddisgwyl i ni wneud y canlynol:

- Byddwch yn agored ac yn onest, gan ddarparu cyfleoedd i chi fod yn rhan o'r broses o wneud penderfyniadau ar wahanol gamau — ac i'ch llais gael ei glywed yn yr hyn rydym yn ei wneud a'r ffordd rydym yn ei wneud.

- Rhoi digon o amser a ffyrdd gwahanol i chi gynnig adborth pan fyddwn yn ymgysylltu ac yn ymgynghori ar gynlluniau'r Cyngor.
- Byddwch yn agored am yr hyn sy'n bosibl ac nad yw'n bosibl ac esboniwch y rhesymau pam.
- Rhannwch â chi wybodaeth glir ac amserol, er enghraifft, am gymorth grant sydd ar gael a'r cyfleoedd ar gyfer gwaith a gomisiynwyd, gan roi arweiniad hawdd eu dilyn i chi a lle bynnag y bo hynny'n bosibl rhybudd ymlaen llaw am gyfleoedd.
- Amlinellwch yn glir ein disgwyliadau ynghylch monitro, amserlenni a chymhwysedd, gan sicrhau bod y rhain yn deg a lle bo hynny'n bosibl yn ymwybodol o adnoddau eich sefydliad.

Gyda'n gilydd

Wrth weithio gyda'r Cyngor, gallwch ddisgwyl i ni wneud y canlynol:

- Cydnabod y gallwn gyflawni mwy drwy weithio gydag eraill ac rydym am sicrhau bod gennych hyder wrth weithio gyda ni.
- Darparu amrywiaeth o gyfleoedd i chi gael eich cynrychioli ar wahanol bwyllgorau a fforymau.
- Hyrwyddo cyfleoedd a mentrau gwirfoddoli, gan gydnabod yr effeithiau cadarnhaol y mae gwirfoddolwyr yn eu cael ar ein cymunedau.
- Manteisio i'r eithaf ar ein cyllid a'n hadnoddau drwy weithio mewn partneriaeth.
- Annog penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth sy'n dangos yn glir angen.

Uchelgeisiol

Wrth weithio gyda'r Cyngor, gallwch ddisgwyl i ni wneud y canlynol:

- Ymgorffori creu lleoedd ar draws ein gweithgareddau er mwyn sicrhau ffocws cryf ar bobl a lle.
- Byddwch yn flaengar ac yn awyddus i ymgysylltu â llawer o wahanol sefydliadau i ddatrys problemau a gwneud y mwyaf o gyfleoedd.
- Byddwch yn ymatebol i'ch syniadau a'ch pryderon, gyda phwyntiau cyswllt hawdd a chllir yn ein hadrannau.
- Annog cymunedau i fod yn rhan o weithredu asedau a gwasanaethau yn lleol.

Balch

Wrth weithio gyda'r Cyngor, gallwch ddisgwyl i ni wneud y canlynol:

- Parchu ein cymunedau amrywiol.
- Cynnig cyfle cyfartal a sicrhau bod tegwch a thegwch wrth wraidd yr hyn rydym yn ei wneud a sut rydym yn ei wneud.
- Dathlwch ein treftadaeth a'n diwylliant Cymreig.
- Deall cryfderau penodol a natur amrywiol ein partneriaid.

- Gweithio gyda chi i fwynhau, gwella a bod yn falch o'n hardal a'i hamgylchedd naturiol.
- Creu perthnasoedd newydd a ffyrdd newydd o weithio.

Drwy gydweithio, byddwn yn trawsnewid sut y darperir gwasanaethau'n unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn sicrhau ein bod i gyd yn falch o'n gwaddol.

Adran 5 — Ein Amcanion Llesiant

Bydd ein holl wasanaethau yn cyfrannu at ein Hamcanion Llesiant ac at gyflawni'r weledigaeth a nodir yn y Cynllun Corfforaethol.

Ar gyfer pob amcan rydym yn dangos data allweddol i egluro pam mae'r amcan hwn yn berthnasol, y canlyniadau yr ydym yn anelu at eu cyflawni dros y pum mlynedd nesaf a'r camau y byddwn yn eu cymryd. Rydym yn uchelgeisiol i wneud gwahaniaeth a byddwn yn datblygu mesurau lefel uchel a fydd yn cael eu defnyddio i helpu i ddal cynnydd wrth gyflawni ein hamcanion a'n hymrwymadau cysylltiedig. Disgwylir y bydd y mesurau hyn yn parhau i ddatblygu wrth i'r Cynllun gael ei gyflawni dros y pum mlynedd nesaf.

Mae'n bwysig i ni fwrw ymlaen â'r gwaith yn ein Cynllun Corfforaethol yn gyfannol ac ystyried yr holl ganlyniadau a'r holl gamau gweithredu y manylir arnynt gyda'i gilydd drwy gydol y cynllun. Gyda'i gilydd fe wnaethant nodi'r cyfeiriad ar gyfer y Cyngor dros y pum mlynedd nesaf a thu hwnt.

Bydd y Cynllun Corfforaethol yn cael ei gefnogi gan ystod o gynlluniau blynyddol a fydd yn nodi bob blwyddyn beth fydd y ffocws ar gyfer gwahanol wasanaethau yn ogystal ag ystod o gynlluniau partneriaeth a phwnc-benodol a fydd yn cwmpasu sawl blwyddyn. Mae hyn yn cynnwys, er enghraifft, Cynllun Llesiant y BGC, y Cynllun Her Hinsawdd, y Cynllun Cydraddoldeb Strategol, Strategaeth y Fro Diogelach, y Strategaeth Rheoli Gwastraff a Chynllun Ardal y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol. Er mwyn cynorthwyo gyda deall sut y gallai'r holl gynlluniau amrywiol gyfrannu at yr amcanion amrywiol rydym wedi darparu manylion pellach am gynlluniau perthnasol ar gyfer pob amcan.

Mae'r camau gweithredu a'r cynlluniau manwl yn ffurfio rhaglen waith integredig i sicrhau bod gennym gymunedau cryf gyda dyfodol disglair. Bydd y gweithgareddau hyn hefyd yn rhan o'n gwaith i atal a mynd i'r afael â thlodi. Fel rhan o ddatblygiad y Cynllun gwnaethom ystyried sut y bydd y gweithgareddau a ddisgrifir ym mhob Amcan yn cyfrannu at waith i fynd i'r afael â thlodi.

Amcan Llesiant 1 - Creu Lleoedd Gwych i Fyw, Gweithio ac Ymweld â nhw

Rydym wedi ymrwymo i wneud y gorau o'r cyfleoedd sydd ar gael o fuddsoddiad sylweddol ac adfywio yn y Barri, yn ogystal â'r gwaith o gwmpas creu lleoedd. Rydym wedi ymrwymo i weithio mewn partneriaeth i wneud y Fro yn lle diogel a chyflawni Cynllun Datblygu Lleol newydd. Rydym yn gwybod bod hamdden, y celfyddydau a diwylliant yn cyfoethogi llesiant a byddwn yn gwneud y defnydd gorau o gyllid a gwahanol opsiynau ar gyfer eu darparu. Mae sicrhau bod cartrefi i'r rhai sydd eu hangen yn ymrwymiad allweddol i'r Cyngor a byddwn yn canolbwyntio ar hygyrchedd, fforddiadwyedd, ansawdd ac effaith amgylcheddol yn y ffordd y caiff y rhain eu cyflawni.

Pam yr ydym wedi dewis yr Amcan hwn

Gwyddom fod y Fro eisoes yn lle gwych ond gwyddom fod nifer o heriau hefyd oherwydd:

- Trwy Gadewch i Siarad, atebodd 59.6% o'r ymatebwyr eu bod yn fodlon iawn neu'n weddol â'r Fro fel lle i fyw — rydym am i'r ffigur hwn fod yn uwch.
- Ym mis Mawrth 2024, roedd 76.8% o bobl mewn cyflogaeth, yn uwch na chyfartaledd Cymru, sef 73.5%, ond rydym yn ymwybodol o amrywiadau mewn cyfleoedd a lefelau enillion.
- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf hyd at fis Mehefin 2024, roedd pris cyfartalog y tai yn y Fro wedi codi 6.8% i bris cyfartalog o £301,000; yn uwch na'r codiad o 1.8% yng Nghymru.
- Yn yr un modd, roedd cost rhentu preifat misol cyfartalog wedi codi 9.5% i gyfartaledd o £879; £131 y mis, yn ddrutach na chyfartaledd Cymru.
- Yn 2023, cofnodwyd 65.3 o droseddau fesul 1,000 o bobl ym Mro Morgannwg, yr ail nifer isaf o droseddau yn Ardal Heddlu De Cymru ond mae troseddau yn parhau i fod yn bryder i rai trigolion.
- Yn 2022/23, adroddwyd bod 69% o oedolion yn bodloni'r canllawiau gweithgarwch corfforol, yn sylweddol uwch na'r 55.4% ledled Cymru, ond gyda photensial i fod yn uwch.
- Yn 2022/23, cofnodwyd bod 76.6% o oedolion oedran gweithio a 57.9% o bobl hŷn ym Mro Morgannwg mewn iechyd da ac mae hwn yn faes i ganolbwyntio'n barhaus.

Ein huchelgais — y canlyniadau yr ydym am eu gweld erbyn 2030

- Mae pobl yn cael eu grymuso yn fwy ac yn teimlo eu bod yn gysylltiedig â'u cymunedau.
- Mae trigolion yn dweud wrthym fod ganddynt ymdeimlad o falchder yn eu cymunedau.
- Mae pobl yn gallu cael mynediad at gyfleusterau a gwasanaethau lleol yn hawdd.

- Gall pobl fanteisio ar gyfleoedd cyflogaeth da o fewn y Fro a'r rhanbarth ehangach.
- Mae gwasanaethau a systemau yn cysylltu e.e. transp ort, iechyd, busnes a thai gan gefnogi anghenion pobl, yr amgylchedd a'r economi leol.
- Mae pobl yn gallu cael mynediad at dai fforddiadwy o ansawdd da.
- Mae pobl yn teimlo'n ddiogel yn y Fro.
- Mae'r Fro yn lle gwyb i fyw a thyfu yn heneiddio ac fe'i cydnabyddir fel un sy'n Gyfeillgar i Oedran.
- Mae pobl yn fwy egniol ac yn cael ffyrdd iachach o fyw gyda gwell lles corfforol a meddyliol.
- Mae mwy o fusnesau yn y Fro sy'n cyflogi pobl leol.
- Mae'r trydydd sector a'r sector menter gymdeithasol yn ffynnu ac yn gweithio mewn partneriaeth â'r Cyngor.
- Mae modd i drigolion ac ymwelwyr gael mynediad at ystod o gyfleoedd celfyddydol, hamdden a diwylliannol.
- Mae amrywiaeth o gyfleoedd gwirfoddoli a chyfleoedd eraill i bobl gymryd rhan yn eu cymunedau.

Er mwyn sicrhau bod hyn yn digwydd byddwn yn gweithio gyda'r gymuned a'n partneriaid i:

1. Cymhwyso egwyddorion creu lleoedd ar draws ein holl weithgareddau gan sicrhau pwyslais cryf ar angen lleol a llais y gymuned.
2. Cyflwyno Cynllun Datblygu Lleol Amnewid sy'n cydbwysu'r angen am dwf cynaliadwy, yr argyfyngau natur a'r hinsawdd, ac anghenion cymdeithasol a diwylliannol Bro Morgannwg.
3. Cyflwyno rhaglen o fuddsoddiad mawr i sicrhau adfywiad tymor hir y Barri gyda ffocws cryf ar weithio mewn partneriaeth a chreu lleoedd.
4. Cefnogi datblygiad safle Ynni Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (Gorsaf Bŵer Aberddaw gynt) a Pharth Menter Maes Awyr Bro Tathan a Chaerdydd fel ardaloedd twf economaidd allweddol ar gyfer Bro Morgannwg a rhanbarth ehangach.
5. Cynyddu'r cyflenwad o dai hygyrch a fforddiadwy o ansawdd da.
6. Sicrhau bod ein strydoedd, ffyrdd a'n hamgylcheddau cymdogaeth yn lân, yn cael eu rheoli a'u cynnal a'u cadw'n dda ac annog pawb i ymfalchïo yn eu hardal leol.
7. Gwella diogelwch cymunedol gyda ffocws penodol ar fynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol a sicrhau bod pobl yn teimlo'n ddiogel gartref ac yn y gymuned.
8. Gwnewch yn siŵr bod ffyrdd fforddiadwy a hygyrch i bobl gymryd rhan mewn weithgareddau hamdden, chwarae, chwaraeon, diwylliannol a threftadaeth.
9. Creu amgylchedd i fusnesau fuddsoddi a ffynnu yn y Fro.
10. Gweithio gyda'r sectorau menter wirfoddol a chymdeithasol, gan werthfawrogi eu rôl wrth ddarparu gwasanaethau a chefnogi preswylwyr yn eu cymunedau.

Mesurau Allweddol — Sut y byddwn yn gwybod os ydym yn cyflawni

Caiff y rhain eu datblygu fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Cynllun drafft a byddant yn cael eu cyhoeddi yn y Cynllun terfynol.

Bydd cyflawni'r Cynlluniau a'r gweithgarwch partneriaeth canlynol yn cyfrannu at yr amcan hwn

- Cynllun Llesiant BGC Bro Morgannwg
- Cynllun Gweithredu Bro Cyfeillgar i Oedran BGC Bro Morgannwg
- Strategaeth Buddsoddi An-Trysorlys Bro Morgannwg
- Cynlluniau Creu Lleoedd Bro Morgannwg
- Strategaeth Partneriaeth Fro Diogel
- Strategaeth Tai Lleol Bro Morgannwg
- Cynllun Bwyta'n Dda ar Gwaith Caerdydd a'r Fro
- Strategaeth Hamdden Bro Morgannwg
- Cynllun Datblygu Lle ol Bro Morgannwg
- Cynllun Datblygu Lle ol Amnewid Bro Morgannwg
- Prifddinas-Ranbarth Caerdydd

Amcan Llesiant 2 - Parchu a Dathlu'r Amgylchedd

Rydym wedi ymrwmo i godi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd yr amgylchedd ac i bawb gymryd cyfrifoldeb i sicrhau ein bod yn diogelu ein hadnoddau naturiol ac yn deall effaith y dewisiadau a wnawn. Mae'r camau gweithredu a nodir yma yn pwysleisio ein hymrwymiad i fod yn sefydliad sero net erbyn 2030 ac i fod yn rhan o ymdrech genedlaethol i fod yn sero net erbyn 2050. Byddwn yn canolbwyntio ar drafndiaeth, bwyd, ynni, gwastraff, seilwaith gwyrdd a'n hadeiladau i wneud y newidiadau sydd eu hangen. Rydym yn deall y cysylltiad rhwng lles a'r amgylchedd ac yn aml mai'r rhai sydd eisoes yn profi amddifadedd sy'n cael eu heffeithio fwyaf gan lygredd a llifogydd.

Pam yr ydym wedi dewis yr Amcan hwn

Gwyddom fod angen meithrin momentwm i sut yr ydym yn ymateb i'r argyfyngau hinsawdd a natur a chynnal y gwaith da sydd eisoes yn cael ei wneud oherwydd:

- Atebodd 66.8% o ymatebwyr i arolwg trigolion Gadewch i Siarad eu bod yn bryderus iawn neu'n weddol am yr argyfwng hinsawdd a 64.4% eu bod yn bryderus iawn neu'n weddol am yr argyfwng natur.
- Atebodd 83.3% o ymatebwyr i arolwg trigolion Gadewch i Siarad eu bod yn gallu mwynhau'r amgylchedd naturiol.

- Mesurwyd allyriadau carbon unigol yn y Fro ar 7.97 tonnall y person yn 2022, gostyngiad ar y blynyddoedd blaenorol, ond yn dal i fod 1.47 tonnall yn uwch na chyfartaledd Cymru.
- Mae gan Fro Morgannwg ecosystem gyfoethog iawn ac ardaloedd sylweddol o fioamrywiaeth, er enghraifft, mae ganddi un o'r poblogaethau mwyaf o Gasgodion Cribog Mawr yn Ne Cymru a'r safle olaf yng Nghymru ar gyfer y glöyn byw fritillary brown uchel.
- Mae ein cyfradd ailgylchu wedi cynyddu o 63.2% i 70.35% yn fwy na'r cyfraddau ailgylchu statudol a osodwyd gan Lywodraeth Cymru
- Mae 53km o arfordir yn y Fro yn amrywio o lan mor Fictoraidd Penarth, traethau traddodiadol y Barri ac arfordir treftadaeth i'r gorllewin o'r sir.
- Yn 2023, cymudodd 18,000 o bobl allan a chymudodd 9,600 o bobl i'r Fro am waith, ac roedd 41,900 o bobl yn byw ac yn gweithio yn y Fro.
- Ffigur allyriadau carbon cyffredinol y Cyngor ar gyfer 2023/24 oedd 70,246,170 kgCO₂e, cynnydd bach ar ffigurau 2022/23.

Ein huchelgais — y canlyniadau yr ydym am eu gweld erbyn 2030:

- Cydnabyddir y Cyngor fel Cyngor blaenllaw yn ei waith i fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a natur.
- Mae'r Cyngor yn lleihau ei allyriadau carbon ac mae'n sefydliad sero net.
- Ar draws y Fro, mae sefydliadau a chymunedau yn gwneud y newidiadau sydd eu hangen i gyflawni targed sero net Cymru gyfan 2050.
- Mae mwy o bobl yn dewis opsiynau trafndiaeth gynaliadwy fel trafndiaeth gyhoeddus, teithio llesol a cherbydau allyriadau isel.
- Mae lefelau gwastraff wedi gostwng ac mae cyfraddau ailgylchu wedi cynyddu a ni yw'r gorau yng Nghymru o ran cyrraedd ein targedau gwastraff.
- Mae gan bobl fynediad i barciau o ansawdd da, a mannau gwyrdd eraill a dyfroedd ymdrochi diogel a glân.
- Mae adeiladau'r Cyngor gan gynnwys ysgolion a chartrefi yn fwy effeithlon o ran ynni.
- Mae'r Cyngor ar flaen y gad o ran cofleidio technolegau gwyrdd newydd.
- Mae pobl yn falch o'r Fro fel sir lân a gwyrdd.
- Mae'r Cyngor a'r gymuned yn cydweithio i ddiogelu a gwella ein mannau gwyrdd, gwella bioamrywiaeth a lleihau allyriadau carbon.

Er mwyn sicrhau bod hyn yn digwydd byddwn yn gweithio gyda'r gymuned a'n partneriaid i:

1. Cyflawni ein rhaglen Prosiect Zero i leihau allyriadau carbon y Cyngor i sero net ac i gymryd camau i gyflawni sero net ledled Cymru erbyn 2050.

2. Datblygu a gweithredu polisiau cynllunio newydd i gefnogi cyflawni targed 2050 a lleihau allyriadau sy'n gysylltiedig â datblygiadau newydd a thai.
3. Cefnogi newid yn y ffordd y mae pobl yn teithio drwy gynyddu cyfleoedd i deithio llesol a hyrwyddo'r angen am wasanaethau trafnidiaeth gyhoeddus lleol o safon ac amserol.
4. Annog y defnydd o gerbydau allyriadau isel iawn drwy osod manau gwefru cerbydau trydan ar draws y Fro ac adolygu fflyd cerbydau'r Cyngor.
5. Cymryd rhan flaenllaw yn y gwaith o gyflwyno Strategaeth Gwastraff Genedlaethol 'Tuag at Ddim Gwastraff' a gweithio i gadw mwy o'n gwastraff yn lleol a chyfyngu ar yr hyn sy'n mynd i mewn i'r system drwy leihau, aildefnyddio ac ailgylchu mwy.
6. Gwella ein seilwaith gwyrdd, cynyddu bioamrywiaeth, sut rydym yn cysylltu â natur a'n gwerthfawrogiad a'n parch tuag at y byd naturiol.
7. Gweithio gyda Rheoleiddwyr i leihau llygredd tir, aer a dŵr gan gydnabod yr effaith niweidiol a gaiff a chefnogi camau gorfodi ac adfer cryfach gan y sefydliadau hynny sy'n gyfrifol.
8. Buddsoddi mewn technoleg werdd gan gynnwys y seilwaith ynni adnewyddadwy a hyrwyddo effeithlonrwydd yn ni.
9. Diogelu ein cymunedau, ein tir a'n hadeiladau rhag effaith llifogydd ac erydiad arfordirol.
10. Cyflwyno Strategaeth Fwyd ar gyfer y Fro.

Mesurau Allweddol — Sut y byddwn yn gwybod os ydym yn cyflawni

Caiff y rhain eu datblygu fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Cynllun drafft a byddant yn cael eu cyhoeddi yn y Cynllun terfynol.

Bydd cyflawni'r Cynlluniau a'r gweithgarwch partneriaeth canlynol yn cyfrannu at yr amcan hwn

- Cynllun Her Newid Hin sawdd Cyngor Bro Morgannwg
- Strategaeth Ailgylchu a Rheoli Gwastraff Bro Morgannwg
- Cynllun Ynni Ardal Leol Bro Morgannwg
- Strategaeth Coed Bro Morgannwg
- Cynllun Rheoli Carbon Cyngor Bro Morgannwg
- Prifddinas-Ranbarth Caerdydd
- Dyffryn Bwyd
- Partneriaeth Natur y Fro
- Rheoli llifogydd ac erydu arfordirol

- Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Bro Morgannwg
- Cynllun Datblygu Lle ol Bro Morgannwg
- Cynllun Datblygu Lle ol Amnewid Bro Morgannwg

Amcan Llesiant 3 - Rhoi Cychwyn Da i Bawb mewn Bywyd

Yn y Cynllun hwn rydym yn dangos ein hymrwymiad i'r bobl ieuengaf yn ein cymunedau. Rydym wedi ymrwymo i gydweithio i ddarparu'r cymorth sydd ei hangen ar blant a theuluoedd a byddwn yn ymestyn y gwaith o amgylch ein hysgolion sy'n canolbwyntio ar y gymuned gan gydnabod y gwerth y mae ysgolion yn ei gynnig i'r gymuned leol ac i'r gwrthwyneb. Rydym yn cydnabod pwysigrwydd darparu cymorth yn y blynyddoedd cynnar a helpu ein plant a'n pobl ifanc i ddatblygu a thyfu mewn hyder a byw bywydau iach. Rydym hefyd yn cydnabod, wrth i ni dyfu i fyny, efallai y bydd angen cymorth ychwanegol neu arbenigol arnom. Byddwn yn darparu gwybodaeth a gwasanaethau trwy ystod o dimau gan gynnwys ein llyfrgelloedd ac yn sicrhau bod amrywiaeth o weithgareddau yn yr ysgol a'r tu allan i'n plant a'n pobl ifanc eu mwynhau ac i gael cyfle i ddysgu sgiliau newydd.

Pam yr ydym wedi dewis yr Amcan hwn?

Mae nifer o heriau i sicrhau bod y Fro yn lle gwych i blant a phobl ifanc fyw a bod ganddynt amrywiaeth o gyfleoedd. Rydym yn gwybod hyn oherwydd:

- Atebodd 60% o ymatebwyr i Arolwg Gadewch i Siarad Preswylwyr eu bod yn bryderus iawn neu'n weddol am wasanaethau a chymorth i blant a phobl ifanc yn y Fro.
- Mesurwyd bod un o bob pump o blant (bron i 5,000) ym Mro Morgannwg yn byw mewn tlodi incwm cymharol yn 2022/23.
- Mae 2,070 (9%) o ddisgyblion yn y Fro yn cael eu cefnogi gyda'u hanghenion dysgu ychwanegol neu addysgol arbennig.
- Adroddwyd bod 18% o bobl ifanc yn y Fro yn bodloni canllawiau gweithgarwch corfforol, yn sylweddol uwch na'r 16.2% ledled Cymru.
- Pleidleisiodd 4,837 o bobl ifanc yn ymgyrch Make Eich Marc 2024, gydag iechyd a llesiant, diwylliant, cyfryngau a chwaraeon a swyddi, economi a buddion wedi'u dewis fel y meysydd pwysicaf i bobl ifanc.

Ein huchelgais — y canlyniadau yr ydym am eu gweld erbyn 2030:

- Lleihau tlodi plant.
- Gwell iechyd a llesiant gan gynnwys lefelau llai o ordewdra ymhlith plant, mwy o gymryd imiwneiddiadau plentynod a mwy o lefelau gweithgarwch.
- Cefnogir mwy o deuluoedd a phlant i aros gyda'i gilydd.
- Mae gan rieni a gofalwyr fynediad at gyngor a chymorth am ddim i'r blynyddoedd cynnar sydd ar gael yn rhwydd.

- Mae pob ysgol yn ysgolion sy'n canolbwyntio ar y Gymuned.
- Mwy o lefelau presenoldeb yn yr ysgol a chanlyniadau unigol.
- Mae gan ddysgwyr o bob oed fynediad at addysg, hyfforddiant, datblygu sgiliau a chymorth o ansawdd da.
- Mae gan ddysgwyr ag Anghenion Dysgu Ychwanegol y gefnogaeth sydd ei hangen arnynt yn lleol ac yn eu hiaith o ddewis.
- Mae ysgolion yn dangos gwella llythrennedd dysgwyr fel blaenoriaeth.
- Mae plant a phobl ifanc yn teimlo eu bod yn ymgysylltu a bod ganddynt lais am y gwasanaethau a'r penderfyniadau sy'n bwysig iddyn nhw.
- Mae plant a phobl ifanc yn dweud wrthym eu bod yn fodlon â'r Fro fel lle i fyw a theimlo'n gysylltiedig â chymunedau.
- Rydym yn sefydliad sy'n gyfeillgar i blant.

Er mwyn sicrhau bod hyn yn digwydd byddwn yn gweithio gyda'r gymuned a'n partneriaid i:

1. Canolbwyntio ar deuluoedd plant sy'n byw mewn tlodi a'u helpu i gynyddu eu hincwm, cael gafael ar fwyd a thai a dianc rhag tlodi drwy wasanaethau cymorth a chynghor cwmpasol gan gynnwys ymestyn y model Dechrau'n Deg.
2. Gwnewch yn siŵr bod pobl ifanc yn gallu cael cyfleoedd fforddiadwy a manau diogel ar gyfer chwaraeon a chwarae gan gynnwys drwy glybiau ar ôl ysgol a gwyliau.
3. Darparu amrywiaeth o wasanaethau a gweithgareddau trwy ein llyfrgelloedd o'r blynyddoedd cynnar drwy gydol plentyndod gan annog dysgu, hyder a chreadigrwydd.
4. Gwella mynediad at gynghor, cymorth a gwasanaethau amserol o ansawdd da i rieni, gofalwyr a theuluoedd.
5. Gwella gwasanaethau sy'n cefnogi plant i aros gyda'u teuluoedd.
6. Cyflwyno Gwasanaeth Gwella Ysgolion newydd sy'n grymuso ysgolion i sicrhau canlyniadau gwell i ddysgwyr.
7. Cefnogi ein hysgolion a'n cymunedau i gydweithio er mwyn sicrhau gwell canlyniadau a chyfleoedd i ddysgwyr a'r gymuned ehangach a gwella presenoldeb yn ein hysgolion
8. Gwella argaeledd, cysondeb ac ansawdd y ddarpariaeth leol ar gyfer dysgwyr ag Anghenion Dysgu Ychwanegol cymhleth ac ar gyfer Iechyd Cymdeithasol, Emosiynol a Meddwl.
9. D evelop a gwella cysylltiadau rhwng ysgolion, colegau, prifysgolion a busnes er mwyn sicrhau bod gan bobl y sgiliau cywir i gael mynediad at gyfleoedd cyflogaeth presennol a chyfleoedd cyflogaeth yn y dyfodol.
10. Grymuso a galluogi pobl ifanc i gael llais cryf, dylanwadu ar wneud penderfyniadau a llywio sut mae gwasanaethau'n cael eu darparu a sicrhau bod y Fro yn lle gwydych i dyfu i fyny.

Mesurau Allweddol — Sut y byddwn yn gwybod os ydym yn cyflawni

Caiff y rhain eu datblygu fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Cynllun drafft a byddant yn cael eu cyhoeddi yn y Cynllun terfynol.

Bydd cyflawni'r Cynlluniau a'r gweithgarwch partneriaeth canlynol yn cyfrannu at yr amcan hwn

- Cynllun Ardal Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Caerdydd a'r Fro
- Strategaeth Gorfforaethol Bro Morgannwg ar gyfer Plant a Phobl Ifanc sydd Angen Gofal a Chymorth
- Cynllun Bwyta'n Dda ar Gwaith Caerdydd a'r Fro
- Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg
- Rhaglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu

Amcan Llesiant 4 - Cefnogi a Diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom

Rydym wedi ymrwymo i wneud yn siŵr bod ein trigolion sydd angen mwy o gymorth yn gallu cael gafael arno. Mae hyn yn cynnwys gweithio'n agosach rhwng gofal cymdeithasol, tai ac iechyd, atal digartrefedd a darparu cyngor a chymorth. Byddwn yn gweithio gyda'n partneriaid ac ar draws y Cyngor i ddiogelu plant, yr henoed a'r rhai sy'n fwyaf agored i niwed ac yn bwrw ymlaen â'n gwaith i sicrhau bod y Fro yn Sir Noddfa. Byddwn hefyd yn gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i atal a mynd i'r afael â thlodi a sicrhau bod y gwasanaethau a'r cyngor sydd eu hangen ar gael a chefnogi pobl cyn iddynt gyrraedd pwynt argyfwng.

Pam yr ydym wedi dewis yr Amcan hwn?

Rydym yn deall pa mor bwysig yw hi i'r Cyngor a phartneriaid eraill sicrhau bod amrywiaeth o wasanaethau ar waith sy'n diwallu anghenion amrywiol a newidiol ein preswylwyr oherwydd:

- Atebodd 73.1% o ymatebwyr i arolwg trigolion Gadewch i Siarad eu bod yn bryderus iawn neu'n weddol am wasanaethau a chymorth i bobl hŷn.
- Rhwng 2023-24, cofnododd elusen Banc Bwyd Ymddiriedolaeth Trussell ddosbarthiad 8,662 o barseli bwyd yn y Fro. Mae cyfanswm nifer y parseli a ddosbarthwyd ym Mro Morgannwg wedi cynyddu 24%, cynnydd o 2064 o barseli, y cynnydd uchaf ledled Cymru ac mae'n cymharu â chynnydd cyfartalog o 1% yng Nghymru gyfan.
- Roedd 320 o blant yn derbyn gofal gan yr awdurdod lleol yn 2023, twf o 60 o blant o'r 260 a oedd yn derbyn gofal yn 2020.
- Mae nifer y bobl 65 oed a throsodd yn y Fro wedi tyfu 17% yn ystod y deng mlynedd diwethaf, gyda 22.3% o bobl 65 oed a throsodd.

- Rhwng Medi 2023 ac Ebrill 2024, rhwystrwyd 186 o aelwydydd rhag mynd yn ddigartref yn y Fro.
- Mae tri AGEHI ym Mro Morgannwg wedi'u rhestru yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig 10% uchaf yng Nghymru yn ôl MALLC 2019.
- Rhwng 2023-2024, cefnogwyd 329 o ffoaduriaid a cheiswyr lloches i ailsefydlu yn y Fro.
- Trwy 2023/24, darparwyd cymorth i 2,735 o bobl agored i niwed gyda'u tai drwy'r gwasanaeth Pobl â Chymorth; cynnydd o 4% dros y flwyddyn flaenorol.

Ein huchelgais — y canlyniadau yr ydym am eu gweld erbyn 2030:

- Gall pobl gael mynediad at y gwasanaethau a'r cymorth sydd eu hangen arnynt yn lleol iddynt yn eu cymunedau.
- Gall pobl gael mynediad at wasanaethau ataliol a chymorth ac osgoi cyrraedd pwynt argyfwng.
- Sir Noddfa yw'r Fro.
- Gostyngiad yn niferoedd y plant sydd angen bod mewn gofal a gwell canlyniadau ar gyfer plant sydd mewn gofal.
- Cefnogir pobl i fyw'n annibynnol ac i fyw yn eu cartrefi eu hunain cyhyd ag y bo modd gydag ansawdd bywyd gwell.
- Mae gostyngiad yn lefelau digartrefedd.
- Mae llai o bobl yn dioddef o unigrwydd ac unigedd.
- Mae gwasanaethau di-dor yn pontio ar draws iechyd a gofal cymdeithasol - gwasanaethau cyfunol.
- Cefnogir gofalwyr ac yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi
- Mae gan bobl fynediad at fwyd iach o ansawdd da bob dydd ac mae tlodi bwyd yn cael ei leihau.

Er mwyn sicrhau bod hyn yn digwydd byddwn yn gweithio gyda'r gymuned a'n partneriaid i:

1. Datblygu gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol mwy hygyrch a chyfunol sy'n blaenoriaethu ymyriadau cynnar a gweithio gyda'r Trydydd Sector.
2. Hyrwyddo modelau gofal cymunedol gan alluogi pobl i dderbyn y gofal sydd ei angen arnynt gartref.
3. Dewch yn Sir Noddfa drwy ddarparu gwasanaethau a chymorth cynhwysol a chynnig croeso urddasol i bawb.
4. Cefnogwch ein plant sy'n derbyn gofal trwy ddod â gwasanaethau ynghyd a buddsoddi mewn llety lleol i'w galluogi i aros o fewn yr ardal.
5. Helpu mwy o bobl i aros yn byw yn eu cartrefi eu hunain gan ddefnyddio ystod o wahanol fathau o lety.
6. Cyflwyno gwasanaethau cyngor a chymorth i atal digartrefedd a darparu opsiynau tai.

7. Cyflwyno rhaglen waith integredig i atal a mynd i'r afael â thlodi gan ganolbwyntio'n benodol ar ein cymunedau mwyaf difreintiedig.
8. Sicrhau bod gwasanaethau diogelu cadarn ar waith i amddiffyn y rhai sydd fwyaf agored i niwed — hen ac ifanc.
9. Darparu amrywiaeth o gymorth drwy'r rhaglen Cefnogi Pobl gan gynnwys cymorth tenantiaeth, sgiliau bywyd ac iechyd meddwl a llesiant.
10. *Cryfhau ein gwaith gyda gofalwyr gan gynnwys gofalwyr ifanc i sicrhau bod ganddynt y wybodaeth, y cyngor a'r gefnogaeth angenrheidiol a bod eu hanghenion a'r rhai y maent yn gofalu amdanynt yn cael eu diwallu.*

Mesurau Allweddol — Sut y byddwn yn gwybod os ydym yn cyflawni

Caiff y rhain eu datblygu fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Cynllun drafft a byddant yn cael eu cyhoeddi yn y Cynllun terfynol.

Bydd cyflawni'r Cynlluniau a'r gweithgarwch partneriaeth canlynol yn cyfrannu at yr amcan hwn

- Cynllun Ardal Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Caerdydd a'r Fro
- Cynllun Gweithredu Sir Noddfa Bro Morgannwg
- Strategaeth Gorfforaethol Bro Morgannwg ar gyfer Plant a Phobl Ifanc sydd Angen Gofal a Chymorth
- Siarter Gofalwyr Di-dâl Caerdydd a'r Fro
- Bwrdd Diogelu Rhanbarthol Caerdydd a'r Fro

Amcan Llesiant 5 - Bod y Cyngor Gorau y Gallwn fod

Rydym wedi ymrwymo i ddarparu gwasanaeth da a sicrhau bod y Cyngor mor wydn ag y gall fod. Byddwn yn sicrhau ein bod yn gallu cyflawni ar gyfer ein cymunedau nawr ac yn y dyfodol. Mae'r ffocws ar sicrhau bod gennym wasanaethau o safon, llywodraethu da a gweithdrefnau ariannol cadarn a rheoli eraill ac maent yn effeithiol yn ein cynllunio integredig. Mae camau gweithredu sydd wedi'u cynnwys yn yr adran hon yn pwysleisio pwysigrwydd datblygu ffyrdd newydd o weithio a thrawsnewid ein gwasanaethau. Mae'r camau gweithredu sydd eu hangen i gyflawni'r amcan hwn yn rhan annatod o lwyddiant y Cynllun cyfan. Bydd anghenion ein preswylwyr a'r rhai sy'n defnyddio ein gwasanaethau wrth wraidd popeth.

Pam yr ydym wedi dewis yr Amcan hwn.

Gwyddom ei bod yn hanfodol bod y Cyngor yn trawsnewid sut mae'n gweithio i ymateb i anghenion newidiol ein cymunedau a heriau parhaus o ran cyllid ac adnoddau eraill oherwydd:

- Drwy'r arolwg Gadewch i Siarad, atebodd 45.2% o drigolion eu bod yn anghytuno'n gryf neu ychydig fod y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor o ansawdd uchel.

- Atebodd 59.8% o drigolion eu bod yn anghytuno'n gryf neu ychydig fod y Cyngor yn ystyried barn y preswlydd wrth wneud penderfyniad.
- Mae cyfansoddiad pobl sy'n byw ym Mro Morgannwg yn parhau i newid. Mae nifer y bobl 65 oed a throsodd wedi tyfu 17% yn ystod y deng mlynedd diwethaf; tra bod y boblogaeth 0-5 oed wedi tyfu 5% yn ystod y 10 mlynedd diwethaf.
- Cynyddodd canran y siaradwyr Cymraeg ym Mro Morgannwg o 10.8% yn 2011 i 11.5% yn 2021, yr ail gynnydd mwyaf yng Nghymru.
- Ar ôl ystyried pwysau a chyllid ychwanegol a rhagamcanwyd, y bwlch cyllido a nodwyd ar gyfer 2025/26 yw £9.392 miliwn ym mis Gorffennaf 2024.
- Cynnydd o 45% mewn cyllid ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol a chynnydd o 26% mewn cyllid ar gyfer ysgolion ac addysg ganolog rhwng 2020/21 — 2024/25 mewn ymateb i'r angen cynyddol am wasanaethau.

Ein huchelgais — y canlyniadau yr ydym am eu gweld erbyn 2030:

- Rydym yn sefydliad sy'n canolbwyntio ar gwsmeriaid.
- Mae'r gwasanaethau'n ymatebol, yn hyblyg ac yn parchu gwahanol anghenion.
- Mae preswylwyr yn teimlo bod gwrandio arnynt a bod y Cyngor yn darparu gwasanaethau o safon a gwerth am arian.
- Rydym yn agored i newid ac mae syniadau newydd a diwylliant o welliant wedi'u hymgorffori ar draws y sefydliad.
- Mae preswylwyr yn adrodd ymdeimlad o falchder yn y Fro ac yn gwerthfawrogi cyfleusterau a gwasanaethau lleol.
- Mae gan drigolion well dealltwriaeth o rôl y Cyngor, aelodau etholedig a sut mae penderfyniadau yn cael eu gwneud.
- Mae gan y Cyngor drefniadau partneriaeth cryf ar waith i ddarparu gwasanaethau yn y ffordd orau bosibl.
- Mae gennym systemau a phrosesau rheoli ariannol cadarn a thryloyw ar draws y sefydliad ac rydym yn llwyddiannus wrth ddenu buddsoddiad a grantiau.
- Bernir bod gennym systemau ac arferion rheoli cadarn ar waith i gefnogi gwaith y Cyngor.
- Mae'r Cyngor yn recriwtio ac yn cadw gweithlu o safon sy'n adlewyrchu amrywiaeth ein cymunedau lleol.
- Fel un o'r cyflogwyr mwyaf ym Mro Morgannwg mae'r Cyngor yn darparu cyfleoedd ar gyfer gwaith lleol a datblygu gyrfaoedd ac yn cyfrannu at lwyddiant economaidd yr ardal.

Er mwyn sicrhau bod hyn yn digwydd byddwn yn gweithio gyda'r gymuned a'n partneriaid i:

1. Gwella sut mae gwasanaethau'n cael eu darparu er mwyn sicrhau bod pawb yn gallu cael mynediad at wasanaethau a gwybodaeth mewn ffordd sy'n diwallu eu hanghenion orau.

2. Defnyddio technoleg ddigidol i wella gwasanaethau, ar gyfer preswylwyr a chydweithwyr - gan sicrhau bod y gwasanaethau'n ymatebol ac yn hygyrch i bawb.
3. Trawsnewid ein gwasanaethau i ganolbwyntio'n fwy ar anghenion y gymuned gan wneud y defnydd gorau o wahanol fodolau darparu, adnoddau a chydabod ein cyfyngiadau ariannol.
4. Darparu cyfleoedd mwy ystyrlon i ymgysylltu ac ymgynghori a galluogi preswylwyr i lunio penderfyniadau a sut mae'r Cyngor yn gweithio.
5. Gwella atebolrwydd a thryloywder drwy rannu mwy o wybodaeth am rôl y Cyngor a'r aelodau etholedig, sut y gwneir penderfyniadau, pennir blaenoriaethau, a phennir cyllidebau.
6. Defnyddio adeiladau a safleoedd ffisegol y Cyngor mewn ffyrdd arloesol sy'n cefnogi darparu gwasanaethau a defnydd cymunedol.
7. Hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn ein gwaith, ein hysgolion a'n cymunedau
8. Hyrwyddo cyfle cyfartal a chyflawni'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol a'n hymrwymadau fel rhan o gynlluniau gweithredu Cymru gyfan.
9. Rhowch werth cymdeithasol a datgarboneiddio wrth wraidd sut rydym yn prynu a chomisiynu nwyddau a gwasanaethau.
10. Buddsoddi yn ein cydweithwyr, ar hyn o bryd ac yn y dyfodol i wella ein sgiliau, amrywiaeth, recriwtio, cadw ac ymgysylltu.

Mesurau Allweddol — Sut y byddwn yn gwybod os ydym yn cyflawni

Caiff y rhain eu datblygu fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Cynllun drafft a byddant yn cael eu cyhoeddi yn y Cynllun terfynol.

Bydd cyflawni'r Cynlluniau canlynol yn cyfrannu at yr amcan hwn

- Cynllun Cydraddoldeb Strategol Bro Morgannwg
- Strategaeth Hyrwyddo Iaith Gymraeg Bro Morgannwg
- Strategaeth Cyfranogiad Cyhoeddus Bro Morgannwg
- Polisi a Strategaeth Caffael Cyngor Bro Morgannwg
- Cynllun Ariannol Tymor Canolig Bro Morgannwg
- Strategaeth Rheoli a Buddsoddi Trysorlys Bro Morgannwg
- Cynllun Rheoli Asedau Corfforaethol Cyngor Bro Morgannwg
- Strategaeth Ddigidol Bro Morgannwg
- Strategaeth Pobl Cyngor Bro Morgannwg

Adran 6 — Gweithredu i Atal a Threchu Tlodi

Gwyddom fod anghydraddoldebau o fewn y Fro rhwng ein cymunedau mwyaf difreintiedig a lleiaf difreintiedig a bod rhai pobl a theuluoedd yn cael trafferth ac angen mwy o help a chefnogaeth. I rai gall hyn fod yn argyfwng dros dro ond i eraill mae hyn yn her hirdymor. Wrth ddatblygu'r Cynllun hwn rydym wedi ystyried pa gamau pellach sydd eu hangen i atal a mynd i'r afael â thlodi ac mae'r gweithgareddau arfaethedig yn cael eu manylu o dan bob un o'n Hamcanion.

Rydym yn meddwl am bobl sy'n byw mewn tlodi mewn sefyllfaoedd lle nad oes ganddynt yr adnoddau i ddiwallu eu hanghenion sylfaenol ac i'w galluogi i gymryd rhan lawn yn y gymdeithas. Gallai hyn olygu cael trafferth gyda biliau bwyd ac ynni a pheidio â gallu fforddio cost cludiant i gwrdd â ffrind neu fynychu apwyntiad. Felly mae ein gweithredoedd yn edrych i fynd i'r afael â materion sy'n ymwneud â bwyd, tai, cyflogaeth, trafndiaeth, a mynediad at wasanaethau, cyngor, cymorth a gweithgareddau cymdeithasol yn ogystal â'r angen i ganolbwyntio ar dlodi plant.

Ym Mro Morgannwg nodir [bod tair Ardal Cynnyrch Ehangach Isaf \(AGEHI\) yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig 10% uchaf yng Nghymru fel y'u mesurir drwy Fynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019 \(MALIC\)](#). Nid yw hyn i ddweud y bydd pob person sy'n byw yn yr ardaloedd hyn yn profi tlodi ac amddifadedd, neu na fydd pobl sy'n byw mewn rhannau eraill o'r Fro yn profi tlodi ac amddifadedd, ond gall gwahaniaethau a fesurir rhwng ardaloedd helpu i ddangos effaith amddifadedd ar fywydau pobl. Er enghraifft, mae bwlch sefydledig mewn disgwyliad oes iach, nifer y blynyddoedd y gall person ddisgwyl byw mewn iechyd da, rhwng ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig y Fro. Mae'r bwlch hwn yn cael ei fesur ar 19.3 mlynedd ar gyfer menywod a 17.9 mlynedd ar gyfer gwrywod. Y trydydd bwlch mwyaf mewn disgwyliad oes iach i fenywod yng Nghymru a'r pedwerydd bwlch mwyaf mewn disgwyliad oes iach i ddynion yng Nghymru. Mae'r profiadau hyn yn cael eu cymhlethu gan wahaniaethau economaidd, gyda chanrannau uwch o bobl yn derbyn cymorth cysylltiedig â diweithdra yn ein hardaloedd mwy difreintiedig a gwahaniaeth o £16,900 mewn incwm blynyddol net rhwng ardaloedd mwyaf a'r ardaloedd lleiaf difreintiedig yn y Fro.

Gwyddom fod rhai grwpiau o bobl yn wynebu lefelau arbennig o uchel o dlodi. Mae hyn yn cynnwys:

- Teuluoedd mwy
- Teuluoedd y mae cyfrifoldebau gofal plant yn cyfyngu ar eu gallu i weithio
- Pobl y mwyafrif byd-eang
- Pobl anabl
- Gofalwyr anffurfiol
- Teuluoedd heb fod mewn gwaith
- Gweithwyr rhan-amser a'r hunangyflogedig

- Pobl sy'n byw mewn llety rhent
- Teuluoedd sy'n hawlio budd-daliadau sy'n gysylltiedig ag incwm

Mae poblogaeth sy'n heneiddio ym Mro Morgannwg. Rydym yn ymwybodol o effeithiau tlogi ar drigolion hŷn gan ystyried heriau sy'n gysylltiedig ag incwm sefydlog a byw mewn eiddo hŷn. Rydym yn de all efallai nad yw llawer o drigolion yn byw mewn tlogi ond gallant gael trafferth os oes cynnydd mewn costau byw neu fil annisgwyl i'w dalu.

Cyfeirir at y camau isod yn y Cynllun ond fe'u nodir yma i ddod â'r ystod o waith sy'n cael ei symud ymlaen at ei gilydd i helpu pobl allan o dlodi ac i atal pobl rhag syrthio i dlodi. Mae'r gweithgareddau hyn yn ychwanegol at ystod o wasanaethau sydd eisoes ar waith e.e. budd-daliadau a chyngor, digartrefedd, a'n gwybodaeth am gost byw. Ar draws y Cyngor byddwn yn cydweithio i sicrhau bod pobl yn cael mynediad at safon byw gweddus.

Gweithredu	Amcan
Tai	
Cynyddu'r cyflenwad o dai hygyrch a fforddiadwy o ansawdd da	Creu llefydd gwych i fyw, gweithio ac ymweld â nhw
Cyflwyno gwasanaethau cyngor a chymorth i atal digartrefedd a darparu opsiynau tai.	Cefnogi a diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom
Darparu amrywiaeth o gymorth drwy'r rhaglen Cefnogi Pobl gan gynnwys cymorth tenantiaeth, sgiliau bywyd ac iechyd meddwl a llesiant.	Cefnogi a diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom
Cyflogaeth	
Datblygu a gwella cysylltiadau rhwng ysgolion, colegau, prifysgolion a busnes er mwyn sicrhau bod gan bobl y sgiliau cywir i gael mynediad at gyfleoedd cyflogaeth presennol ac yn y dyfodol.	Rhoi dechrau da i bawb mewn bywyd
Cyflwyno rhaglen o fuddsoddiad mawr i sicrhau adfywiad tymor hir y Barri gyda ffocws cryf ar weithio mewn partneriaeth a chreu lleoedd.	Creu llefydd gwych i fyw, gweithio ac ymweld â nhw
Cefnogi datblygiad safle Ynni Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (Gorsaf Bŵer Aberddaw gynt) a Pharth Menter Maes Awyr Bro Tathan a Chaerdydd fel ardaloedd twf economaidd allweddol ar gyfer y Fro a'r rhanbarth ehangach.	Creu llefydd gwych i fyw, gweithio ac ymweld â nhw
Mynediad at Wasanaethau, Cyngor a Chymorth	

Gwella sut mae gwasanaethau'n cael eu darparu er mwyn sicrhau bod pawb yn gallu cael mynediad at wasanaethau a gwybodaeth mewn ffordd sy'n diwallu eu hanghenion orau.	Bod y Cyngor gorau y gallwn fod
Trawsnewid ein gwasanaethau i ganolbwyntio'n fwy ar anghenion y gymuned gan wneud y defnydd gorau o wahanol fodolau cyflenwi, adnoddau a chydabod ein cyfyngiadau ariannol.	Bod y Cyngor gorau y gallwn fod
Defnyddio technoleg ddigidol i wella gwasanaethau, ar gyfer preswylwyr a chydweithwyr - gan sicrhau bod y gwasanaethau'n ymatebol ac yn hygyrch i bawb.	Bod y Cyngor gorau y gallwn fod
Dewch yn Sir Noddfa drwy ddarparu gwasanaethau a chymorth cynhwysol a chynnig croeso urddasol i bawb.	Cefnogi a diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom
Cyflwyno rhaglen waith integredig i atal a mynd i'r afael â thlodi gan ganolbwyntio'n benodol ar ein cymunedau mwyaf difreintiedig.	Cefnogi a diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom
Datblygu gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol mwy hygyrch a chyfunol sy'n blaenoriaethu ymyriadau cynnar a gweithio gyda'r Trydydd Sector.	Cefnogi a diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom
Bwyd	
Cyflwyno Strategaeth Fwyd ar gyfer y Fro	Parchu a dathlu'r amgylchedd
Plant a Theuluoedd	
Canolbwyntio ar deuluoedd plant sy'n byw mewn tlodi a'u helpu i gynyddu eu hincwm, cael gafael ar fwyd a thai a dianc rhag tlodi drwy wasanaethau cymorth a chyngor cwmpasol gan gynnwys ymestyn y model Dechrau'n Deg.	Rhoi dechrau da i bawb mewn bywyd
Gwella mynediad at gyngor, cymorth a gwasanaethau amserol o ansawdd da i rieni, gofalwyr a theuluoedd.	Rhoi dechrau da i bawb mewn bywyd
Gweithgareddau Cymdeithasol	
Gwnewch yn siŵr bod ffyrdd fforddiadwy a hygyrch i bobl gymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden, chwarae, chwaraeon, diwylliannol a threftadaeth.	Creu llefydd gwych i fyw, gweithio ac ymweld â nhw
Gwnewch yn siŵr bod pobl ifanc yn gallu cael mynediad at gyfleoedd fforddiadwy a manau diogel ar gyfer chwaraeon a chwarae gan gynnwys drwy glybiau ar ôl ysgol a gwyliau.	Rhoi dechrau da i bawb mewn bywyd
Darparu amrywiaeth o wasanaethau a gweithgareddau drwy ein llyfrgelloedd o'r blynyddoedd cynnar drwy gydol plentynodod gan annog dysgu, hyder a chreadigrwydd.	Rhoi dechrau da i bawb mewn bywyd
Trafnidiaeth	

Cefnogi newid yn y ffordd y mae pobl yn teithio drwy gynyddu cyfleoedd i deithio llesol a hyrwyddo'r angen am wasanaethau trafndiaeth gyhoeddus lleol o safon ac amserol.

Parchu a dathlu'r amgylchedd

Rhai mesurau allweddol

Caiff y rhain eu datblygu yn ystod y cyfnod ymgynghori.

Adran 7 — Cyflawni Ein Hamcanion a Monitro Cynnydd

Yn y Cynllun hwn rydym wedi nodi'r canlyniadau y mae'r Cyngor am eu cyflawni ar gyfer ein trigolion, yr ardal, partneriaid a'n cydweithwyr.

Datblygwyd y Cynllun hwn yn dilyn ymgysylltiad helaeth sydd wedi llywio ein hamcanion ac ymrwymadau Llesiant newydd. Rydym wedi gwrandao ar yr hyn y mae trigolion a rhanddeiliaid eraill wedi'i ddweud wrthym ac rydym yn gwneud newidiadau i sut rydym yn gweithio. Rydym yn gweithio mewn amgylchedd cynyddol heriol ac mae hyn yn cael ei adlewyrchu drwy gydol y Cynllun hwn — rydym yn trawsnewid sut rydym yn gweithio trwy ein Rhaglen Aillunio uchelgeisiol.

Bob Gwanwyn byddwn yn cyhoeddi set o gynlluniau blynyddol a fydd yn manylu ar ein meysydd ffocws allweddol ar gyfer y flwyddyn i ddod fel y'u cyd-fynd â'r cynllun pum mlynedd hwn. Bydd y cynlluniau hyn yn nodi'r camau y byddwn yn eu cymryd yn ystod y flwyddyn i gyflawni ein Amcanion Llesiant Cynllun Corfforaethol a chyflawni ein gweledigaeth o Gym **unedau Cryf gyda Dyfodol Disglair**. Mae gan y Cyngor ddull rheoli perfformiad cadarn sy'n galluogi'r sefydliad i nodi camau gweithredu ar gyfer gwella, nodi a lleihau risgiau i sbarduno gwella gwasanaethau a sicrhau canlyniadau i'n dinasyddion. Fel rhan o ddatblygiad y Cynllun hwn rydym yn manteisio ar y cyfle i adolygu a diwygio ein trefniadau rheoli perfformiad er mwyn sicrhau eu bod yn gadarn ac yn cynorthwyo tryloywder ac atebolrwydd.

Bydd unrhyw drefniadau newydd yn cryfhau'r ffordd yr ydym yn gweithio a bydd yn sicrhau bod gwaith craffu effeithiol a rheolaidd ar berfformiad yn parhau. Bydd angen ystyried y Cynllun Corfforaethol ochr yn ochr â nifer o Gynlluniau Cyngor a Phartneriaeth allweddol eraill a fydd yn rhoi mwy o fanylion am gamau gweithredu penodol a sut y cânt eu cyflawni a chan bwy.

Bob blwyddyn mae'n ofynnol i ni gynnal Adroddiad Hunanasesu Blynyddol sy'n rhoi crynodeb diwedd blwyddyn o'r cynnydd a wnaed o ran cyflawni'r ymrwymadau mewn blwyddyn sy'n cyd-fynd â'n pedwar Amcan Llesiant.

Adlewyrchir rhagor o wybodaeth am ddull presennol y Cyngor tuag at reoli perfformiad ar dudal [ennau gwe Perfformiad y Cyngor](#).

Atodiad A — Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Ystyr datblygu cynaliadwy yw'r broses o wella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru drwy weithredu, yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, gyda'r nod o gyflawni'r nodau llesiant.

Mae'r Cyngor wedi cofleidio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac fel y manylwyd yn gynharach yn y Cynllun bu cryn newid yn y ffordd y mae'r Cyngor yn gweithio. Byddwn hefyd yn nodi rhaglen weithgaredd uchelgeisiol ar gyfer y pum mlynedd nesaf a gaiff ei disgrifio'n fanylach yn y Cynllun Cyflawni Blynyddol sy'n cyd-fynd.

Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yw gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r Ddeddf eisoes wedi cael effaith sylweddol yng Nghymru ac wedi gwneud i gyrff cyhoeddus gan gynnwys y Cyngor feddwl mwy am y tymor hir, gweithio'n well gyda phobl a chymunedau a'i gilydd; edrych i atal problemau a chymryd dull mwy cydgysylltiedig. Er mwyn sicrhau bod cyrff perthnasol i gyd yn gweithio tuag at yr un weledigaeth, mae'r Ddeddf yn rhoi saith nod llesiant ac egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith.

Egwyddor Datblygu Cynaliadwy

Mae'r Ddeddf yn rhoi 'egwyddor datblygu cynaliadwy' ar waith sy'n dweud wrth sefydliadau sut i fynd ati i gyflawni eu dyletswydd o dan y Ddeddf;

'Rhaid ichi weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain drwy ystyried yr egwyddor datblygu cynaliadwy'

Nodau Llesiant Cenedlaethol

Mae'r tabl isod yn manylu'r saith nod llesiant cenedlaethol y mae'n rhaid i'r Cyngor wneud y mwyaf o'i gyfraniad atynt;

Cymru Lewyrchus	Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.
Cymru Gardarn	Cenedl sy'n cynnal a yn gwella amgylchedd natïol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu iaddasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
Cymru Iachach	Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
Cymru Fwy Cydradd	Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial waeth beth yw eu cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).
Cymru o Gymunedau Gydlynol	Cymunedau atyniadol, hyfwrw a diogel sydd â chysylltiadau da.
Cymru o Ddiwylliant Bywiog a'r Iaith Gymraeg yn ei Phrifant	Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
Cymru Gyfrifol	Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai hyn gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

Pum Ffordd o Weithio

Drwy ymgorffori'r pum ffordd o weithio mae'r Cyngor yn gweithio mewn ffordd fwy cynaliadwy. Y pum ffordd o weithio fel y manylir arnynt yn y Ddeddf

Edrych i'r tymor hir — Effaith fwriadedig y gofyniad tymor hir yw eich bod yn ymwybodol o lesiant cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol, ac yn mynd i'r afael â llesiant cenedlaethau'r dyfodol wrth fynd i'r afael ag anghenion y bobl rydych yn eu gwasanaethu ar hyn o bryd.

Cymryd dull integredig — Diben cymryd dull integredig yw sicrhau eich bod yn cydnabod y rhyngddibyniaeth sy'n bodoli rhwng y saith nod llesiant a'ch amcanion llesiant. Dim ond dull sy'n gwneud y cysylltiadau rhwng, ac yn integreiddio heriau economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol yn effeithiol, fydd yn gwneud y mwyaf o gyfraniad pob corff cyhoeddus at gyflawni'r nodau llesiant. Gall hyn hefyd nodi cyfleoedd i symleiddio trefniadau.

Cynnwys Pob l — Mae cynnwys pobl a chymunedau yn effeithiol wrth wraidd gwella llesiant ar hyn o bryd ac yn y dyfodol. Mae'n cydnabod pwysigrwydd cynnwys pobl mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt.

Cyd@@ weithio ag eraill - Diben cymryd dull cydweithredol yw cydnabod y gwahanol rolau y mae cyrff cyhoeddus yn eu chwarae wrth fynd i'r afael â heriau hirdymor, a sicrhau bod camau gweithredu gan gyrff cyhoeddus yn ganmoliaethus felly yn gwneud y mwyaf o'u heffaith ar y cyd.

Atal — Gall deall achosion sylfaenol y problemau y mae pobl a chymunedau yn eu hwynebu ein helpu i ddod o hyd i atebion gwahanol, ymyrryd yn gynnar ac atal problemau rhag gwaethygu neu godi yn y dyfodol. Ond nid yw hyn yn ymwneud â mynd i'r afael â phroblemau yn unig - mae'n ymwneud â dod o hyd i atebion galluogi ac ymyriadau cynnar ar yr adeg iawn i wneud cynnydd wrth gyflawni'r nodau llesiant.

Atodiad B — Geirfa

Teithio Llesol	Defnyddir y term yn aml yn gyfnewidiol gyda cherdded a beicio, ond gall teithio llesol hefyd gynnwys teithiau a wneir gan gadair olwyn, sgwteri symudedd, beiciau wedi'u haddasu, e-feiciau, sgwteri.
Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	Mae gan blentyn neu berson ifanc ADY os oes ganddynt lawer mwy o anhawster wrth ddysgu na'r mwyafrif o bobl eraill o'r un oedran, neu os oes ganddynt anabledd sy'n eu hatal neu'n eu rhwystro rhag defnyddio'r cyfleusterau addysgol a ddarperir yn gyffredinol ar gyfer eraill o'r un oedran mewn ysgol brif ffrwd a gynhelir neu Sefydliad Addysg Bellach Anghenion Dysgu Ychwanegol (valeofglamorgan.gov.uk)
Tai Fforddiadwy	Amlinellir y diffiniad o dai fforddiadwy at ddibenion y system gynllunio yn Nodyn Cyngor Technegol 2 Llywodraeth Cymru (y cyfeirir ato fel arfer fel TAN 2). Mae'r diffiniad yn berthnasol i dai lle mae mecanweithiau diogel ar waith i sicrhau ei fod yn hygyrch i'r rhai na allant fforddio tai yn y farchnad, ar ôl eu meddiannaeth gyntaf ac ar gyfer meddianwyr dilynol. Mae'n cynnwys tai rhent cymdeithasol sy'n eiddo i awdurdodau lleol a Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig a thai canolradd lle mae prisiau neu renti uwchlaw rhenti cymdeithasol ond yn is na phrisiau neu renti tai marchnad.
Bioamrywiaeth	Mae bioamrywiaeth yn cyfeirio at amrywiaeth y rhywogaethau byw ar y Ddaear, gan gynnwys planhigion, anifeiliaid, bacteria a ffyngau.
Cabinet	Mae'r Cabinet yn cynnwys Arweinydd y Cyngor a saith cynghorydd arall ac mae'n defnyddio ei Bwerau Gweithredol i wneud y rhan fwyaf o benderfyniadau'r Cyngor ar wasanaethau, swyddogaethau a rheolaeth gorfforaethol, gan gynnwys cynlluniau a strategaethau. https://www.valeofglamorgan.gov.uk/en/our_council/Council-Structure/Cabinet/Cabinet.aspx
Prifddinas-Ranbarth Caerdydd	Mae Prifddinas-Ranbarth Caerdydd yn trawsnewid yr economi, y dirwedd busnes a'r potensial ar gyfer ffyniant cynhwysol ledled De-ddwyrain Cymru. Mae'n bartneriaeth o 10 cyngor ac mae wedi bod yn cydweithio ers 2017. Ym mis Ebrill 2024, daeth CCR yn Gyd-bwyllgor Corfforaethol, gyda

	<p>chyfrifoldebau newydd am drafnidiaeth ranbarthol a chynllunio strategol.</p> <p>Prifddinas-Ranbarth Caerdydd - Ailegnio'n Rhanbarth, Ail-lunio ein Dyfodol</p>
Cysylltwyr Cymunedol	<p>Unigolion sy'n adnabyddus o fewn eu cymuned leol. Gallant fod yn rhan o grwpiau gwirfoddol neu'n arwain. Bydd ganddynt ddealltwriaeth dda o adran neu adrannau o'u cymuned. Maen nhw'n bobl sy'n poeni am eu hardal leol ac eisiau gwneud gwahaniaeth.</p>
Gofal Cartref	<p>Mae gofal cartref yn syml yn disgrifio person sy'n derbyn gofal yn ei gartref ei hun.</p>
Disgwyliad Bywyd lach	<p>Nifer cyfartalog y blynyddoedd y gall person ddisgwyl byw mewn iechyd llawn, heb analluogi salwch nac anafiadau.</p>
Ardaloedd Super Allbwn Isaf (LSOA)	<p>Mae Ardaloedd Allbwn Super haen isaf (LSOAs) yn cynnwys rhwng 400 a 1,200 o aelwydydd ac mae ganddynt boblogaeth breswyl fel arfer rhwng 1,000 a 3,000 o bobl. Maent wedi'u cynllunio i wella'r broses o adrodd ystadegau ardaloedd bach.</p>
Pobl y Mwyafrif Bydeang	<p>Defnyddir y term hwn i gyfeirio at bob grŵp ethnig ac eithrio Prydeinig gwyn a grwpiau gwyn eraill, gan gynnwys lleiafrifoedd gwyn.</p> <p>Mae hyn yn cynnwys pobl o grwpiau du, Asiaidd, cymysg a grwpiau ethnig eraill sy'n aml yn cael eu hiliol fel 'lleiafrifoedd ethnig'.</p>
Creu lleoedd	<p>Mae creu lleoedd yn creu ardaloedd o ansawdd da i fyw, gan ganolbwyntio ar yr amgylchedd, y bobl sy'n byw yn y mannau hyn ac yn defnyddio'r mannau hyn ac ansawdd bywyd sy'n dod o ryngweithio pobl a'u hamgylchoedd.</p>
Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	<p>Sefydlwyd Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus fel rhan o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Ein Bro - Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Bro Morgannwg (BGC) yn dod ag uwch arweinwyr o sefydliadau cyhoeddus a'r trydydd sector ar draws Bro Morgannwg ynghyd i weithio mewn partneriaeth ar gyfer dyfodol gwell.</p> <p>https://www.valepsb.wales/en/Home.aspx</p>
Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol	<p>Mae'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (RPB) yn cynnwys Cyngor Caerdydd, Cyngor Bro Morgannwg, Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro, Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru, tai, y trydydd sector ac annibynnol a chynrychiolwyr gofalwyr. Y nod yw gwella iechyd a llesiant y boblogaeth a gwella sut mae gwasanaethau</p>

	iechyd a gofal yn cael eu darparu drwy sicrhau bod pobl yn cael y gefnogaeth gywir, ar yr adeg iawn, yn y lle iawn. CAVRPB - Y gefnogaeth gywir, ar yr adeg iawn, yn y lle iawn
Rhaglen ail-lunio	Y Rhaglen Aillunio yw rhaglen drawsnewid y Cyngor. Mae'r Cyngor yn archwilio modelau arloesol ac amgen ar gyfer darparu gwasanaethau, cyfleoedd cydweithredol, a gweithio gyda'r gymuned i sicrhau cynaliadwyedd gwasanaethau.
Craffu	Rôl ein P wylgorau Craffu yw edrych ar y gwasanaethau a'r materion sy'n effeithio ar fywydau pobl ym Mro Morgannwg. Mae'n ymwneud â gwrando ar bobl leol, herio a dylanwadu ar benderfyniadau a, lle bo angen, ceisio gwelliant er budd y cyhoedd. Mae craffu yn rhan allweddol o strwythur gwleidyddol y Cyngor ac mae'n chwarae rhan bwysig wrth sicrhau bod gwasanaethau'r Cyngor yn cael eu darparu'n effeithiol, effeithlon ac er budd trigolion a'r rhai sy'n gweithio neu'n ymweld â Bro Morgannwg.
Fforwm Adran 16	Mae adran 16 o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn ymwneud â hyrwyddo mentrau cymdeithasol, cwmnïau cydweithredol, gwasanaethau a arweinir gan ddefnyddwyr a'r trydydd sector. Mae Fforwm Adran 16 yn ofyniad statudol o dan Ran 2 o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a rhaid i awdurdodau lleol roi trefniadau ar waith i gefnogi ac annog sefydliadau Adran 16. Mae hyn yn cynnwys dod â'r darparwyr hyn at ei gilydd ar gyfer cefnogaeth i'r ddwy ochr, dysgu a rennir, a hyrwyddo arfer da.
Cefnogi Pobl	Mae Rhaglen Cefnogi Pobl yn rhaglen Llywodraeth Cymru sy'n helpu pobl i fyw'n annibynnol. Mae'r Rhaglen yn darparu cefnogaeth hanfodol ac yn helpu rhai o bobl fwyaf agored i niwed Cymru i fyw'n annibynnol yn eu cartref eu hunain neu dai â chymorth. Cefnogi Pobl a Chymorth sy'n Gysylltiedig â Thai (valeofglamorgan.gov.uk)
Trydydd Sector	Term a ddefnyddir i ddisgrifio'r ystod o sefydliadau nad ydynt yn sector cyhoeddus nac yn sector preifat yw sefydliadau trydydd sector'. Mae'n cynnwys sefydliadau gwirfoddol a chymunedol (elusennau cofrestredig a sefydliadau eraill megis cymdeithasau, grwpiau hunangymorth a grwpiau cymunedol), mentrau cymdeithasol, cydfuddiannol a chwmnïau cydweithredol.
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru	Mae Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALIC) wedi'i gynllunio i nodi'r ardaloedd bach yng Nghymru sydd fwyaf difreintiedig.

	Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru LLYW.CYMRU
Safon Ansawdd Tai Cymru (SATC)	Mae'n rhaid i dai sy'n eiddo i gymdeithasau tai ac awdurdodau lleol fod mewn cyflwr da fel rhan o'r safon ansawdd tai. Safon ansawdd tai Cymru: trosolwg LLYW.CYMRU

Am fwy o wybodaeth...

Ewch i www.valeofglamorgan.gov.uk

Dilyn [wch @VOGCouncil](#) neu hoffwch Gyngor Bro Morgannwg ar [Facebook](#).

E-bosti wch.c1v@valeofglamorgan.gov.uk neu ffoniwch 01446 700111

DRAFT